СБОРНИКЪ
ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Томъ LXXI, № 1.

Н. В. Ястребовъ.

O PŮVODU JEDNOTY BRATRSKÉ

A ŘÁDU V NÍ

Я. Благослава.

(Введеніе и текстъ — съ указателемъ).

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1902.

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
С.-Петербургъ, Августъ 1902 г.
Непремѣнный секретарь, Академикъ *Н. Дубровинъ.*

„O původu Jednoty Bratrské a řádu v ní“ Я. Благослава.

(Введеніе и текстъ).

A.

I.

Личность и дѣятельность — особенно литературная — Яна Благослава, брата (1523—1571 гг.), а потомъ и епископа Общины чешскихъ братьевъ (1557—1571 гг.), этого по истинѣ «золотого» человѣка сомнительно — «золотого» вѣка, заслуживала бы цѣлостнаго и любовнаго изученія.

Чешская историческая наука до сихъ поръ не имѣетъ труда о Я. Благославѣ, отмѣченнаго обоими упомянутыми выше свойствами. Конечно, работы Гиндели, Градила, Іос. Иречка, Душка, Карафіата, Шмаги, Шафарика, Славика, Голля и Гостинскаго [1]), выполнены съ полнымъ сознаніемъ о томъ, что̀ знаменуетъ Я. Благославъ въ исторіи чешскаго просвѣщенія; конечно, онѣ въ своей совокупности даютъ намъ довольно точный образъ «отца и вожатая народа Господня въ Еднотѣ»; — но всѣ онѣ ожидаютъ новаго изслѣдователя, который бы свелъ во едино добытые результаты, провѣрилъ ихъ, расширилъ и углубилъ.

1) Обзоръ этой литературы см. у А. Трухларжа, въ «Památník na oslavu... Františka Josefa I», 1898, III[a], стр. 90—93.

Это расширеніе и углубленіе изученій Я. Благослава должно прежде всего выразиться въ изданіи или переизданіи литературнаго наслѣдія знаменитаго брата, наконецъ, въ поискахъ по библіотекамъ и архивамъ за сочиненіями Благослава (извѣстными отчасти намъ до сихъ поръ только по заглавіямъ).

Неисполненіе этой части работы особенно отрицательно отзывается на нашихъ представленіяхъ о Я. Благославѣ, какъ писателѣ-историкѣ. Изданные Гиндели [1]) Отчеты Я. Благослава о путешествіяхъ въ Вѣну (1555—1557) и въ Магдебургъ (1556) характеризуютъ Благослава только, какъ мемуариста и притомъ еще латиниста (по языку); такъ называемая «Historia Fratrum» [2]) (правда, чешская по языку) до сихъ поръ еще не издана и подвергнута сомнѣнію въ качествѣ труда Благослава проф. Голлемъ, а въ случаѣ удачнаго доказательства принадлежности ея Благославу дала бы намъ *только* матеріалы, собранные Благославомъ для Исторіи братьевъ, — не больше; остается, въ сущности, одинъ небольшой *латинскій* историческій трактатъ «Summa» etc., написанный ad hoc... [3]). Проф. Голлю, такъ много сдѣлавшему вообще для разъясненія исторіи Общины чешскихъ братьевъ, принадлежитъ заслуга оцѣнки Я. Благослава, какъ историка. Въ своихъ статьяхъ онъ [4]), между прочимъ, доказалъ, что Я. Благославъ, кромѣ упомянутыхъ выше историческихъ трудовъ, написалъ еще одну работу по исторіи Общины, которую цитируютъ бр. Яфетъ въ «Hlas Strážného» (1600—1605), Regenvolscius (Венгерскій) въ «Systema Historico-Chronologicum Ecclesiarum Slavonicarum» (1652), Мартиніусъ изъ Дражова въ «Obrana... proti Ohlášení starších kněží bratrských» (1636), но которая — неизвѣстно, на какомъ языкѣ написанная — пропала...

---

1) Č. Č. M., 1856, I, 20.

2) Cod. XVII, I, 51, Библ. Праж. унив.

3) Изд. проф. Я. Голлемъ въ «Quellen u. Untersuchungen», 114 и слѣд.

4) «Quellen, I, 60—61» и Br. J. Blahoslava spisy historické, Č. Č. M., 1877, 325—333.

Къ счастью, утвержденіе почтеннаго профессора не оправдалось. Во время занятій рукописнымъ матеріаломъ по исторіи Общины чешскихъ братьевъ въ Библіотекѣ Музея Чешскаго Королевства намъ удалось натолкнуться въ Cod. IV. H. 8 [1]) на трактатъ «O původu Jednoty Bratrské a řádu v ní», который оказывается яко бы утерянным сочиненіемъ Я. Благослава, какъ это и будетъ ниже доказано. Въ самомъ трактатѣ нѣтъ

1) Cod. IV. H. 8 пріобрѣтенъ Библіотекой Чешскаго музея въ 1893 году у проф. Th. Sporer'a, въ Голешовѣ, въ числѣ другихъ рукописей, которыя, судя по припискамъ, принадлежали чешскому брату, ясновидцу и «пророку» Н. Драбику (XVII в.), игравшему такую видную роль въ жизни Я. А. Коменскаго, и — неизвѣстно, какимъ путемъ — попали въ руки г. Шпорера.

(Сообщеніе г. библіотекаря А. Патеры).

Составъ кодекса IV. H. 8 таковъ: fol. 1—60 интересующій насъ трактатъ «O původu» etc; fol. 61—2. «Co mne drží v Jednotě Bratrské?»; fol. 63—«Bratři vypověděni jsauce z Čech proč jsau se do Prus obrátili?» съ заключительными словами: Toto sem slyšel od br. J. Izraele. J. B. P., т. е. Янъ Благославъ Преровскій (Přerovský или Přerovinus); fol. 65—93 (1—31 болѣе старой пагинаціи) «Proč Bratři Čechové k kněžím Luteryanským neb (jakž řkau) Evangelitským, přistaupiti nechtí?»; fol. 95—100 «Tito artykulové pořád znamenaní... объ отличіи Братьевъ отъ «чешской стороны»; fol. 107—108 «Otázka... co jest svatokupectví?»; fol. 107—108 «O kázni kněžské»; fol. 109—123 «Sepsání b. Jana Blahoslava o rozdíle Jednoty bratrské od Luteranské» — на концѣ «Leta 1558»; fol. 124—129 «Proč má býti přistaupení k Jednotě»; fol. 129—130 «Napomenutí ke všechněm veřícím»; fol. 130—132 «Zpráva a naučení těch, kteříž od některých Valdenskými nazýváni bývají»; fol. 163—167 «Rozdíl mezi kněžími pod obojí způsobau a službami jejich a druhé strany mezi Bratřími»; fol. 1—14 (новая пагинація) «O mrzutém hříchu opilství»; fol. 20—32 «Kázaní o tanci»; fol. 36—52 «O lichvě»; fol. 53—60 «Zrcadlo ohnivé... lidí lakomých»; fol. 67—83 «O Tanci»; fol. 84—85 «Jiné o lichvě»; fol. 85—87 «O lichvě saud bratrský»; fol. 1—34 (новая, позднѣйшая пагинація карандашемъ) «Zpráva upřímá a sprostná na tyto dvě otázky: 1) Proč se bratří od jinych Jednot bud' pod jednau, neb pod obojí dělí? 2) Proč lidi ku poslušenství zavazují?» — на концѣ «пишу я, — Я. Благославъ, Вашей Милости отъ себя только, а не отъ цѣлой Общины»; fol. 35—38 «Odpověď těm, kteříž praví, že bratří nemají řádně svěcených kněží»; fol. 40—43 «Cedule od br. Tůmy Přelauckého n. Я. Косткѣ; fol. 43—50 «Odpověď pána Jana Kostky»; fol. 50—65 «Druhá cedule br. Tůmy p. J. Kostkovi», fol. 67 «Spis br. Tůmy, přijmím Přelauckého, urozenému pánu pánu Albrechtovi z Štemberka na Lukově». — Очевидно, кодексъ возникъ отъ соединенія отдѣльныхъ книжекъ, какъ показываетъ пагинація и различіе рукъ писца, совпадающее съ отдѣльными пагинаціями; у отдѣльныхъ трактатовъ имѣется помѣтка: «přepsán i skorygován», съ прибавкой года (1570-е годы преимущественно). Ср. Č. Č. M., 1894, 3—4.

прямого указанія на авторство Я. Благослава; за то вся 1-я глава его даетъ намъ исторію происхожденія трактата и нѣсколько намековъ на анонимнаго автора. Сочиненіе носитъ характеръ посланія отъ лица автора къ какому-то другому лицу, котораго авторъ называетъ «братомъ», «товарищемъ милымъ». Указавъ на старыя попытки враговъ Общины опозорить ее распространеніемъ неправильныхъ слуховъ о самомъ происхожденіи Общины и ея священства — попытки, не увѣнчавшіяся, однако, успѣхомъ, — авторъ вспоминаетъ, какъ онъ и его адресатъ «много бесѣдовали между собой о томъ, какъ можно было бы — въ случаѣ появленія новыхъ такихъ враговъ — защитить происхожденіе (původ) братской Общины и ея священства, или řádu», доказать божественное ихъ происхожденіе. Правда, насколько помнится, — продолжаетъ авторъ — они не пришли ни къ чему надежному. Однако авторъ съ тѣхъ поръ не переставалъ разузнавать о интересовавшемъ его предметѣ, отъ кого только было можно, хотя и не могъ узнать ничего достовѣрнаго. Боясь пока разспрашивать людей, которые несомнѣнно могли бы дать ему необходимыя свѣдѣнія — авторъ опасался упрека въ суетности, — онъ постарался собрать какъ можно больше старыхъ братскихъ сочиненій и перечитать ихъ; потомъ уже онъ много говорилъ съ людьми, которые дали ему надлежащія свѣдѣнія и разсказали старыя происшествія, случившіяся при началѣ Общины. Нашъ анонимъ получилъ полное удовлетвореніе своей любознательности и все узнанное записалъ для памяти. Потомъ, вспомнивъ о своемъ другѣ, онъ поправилъ свою запись и послалъ ее этому другу, съ пожеланіемъ, чтобы послѣдній что-нибудь прибавилъ или измѣнилъ, если имѣетъ достовѣрныя свѣдѣнія изъ братскихъ сочиненій или изъ бесѣдъ со свѣдущими людьми — вообще поступилъ съ рукописью, какъ со своей собственностью.

Образъ этого автора, который такъ живо интересуется стариной своей Общины, собираетъ старую братскую литературу, бесѣдуетъ о началахъ Общины съ тѣми изъ своихъ единовѣрцевъ,

«которые или сами были очевидцами чего-нибудь или слышали отъ очевидцевъ»; который еще настолько скроменъ по своему положенію и, очевидно, молодости, что не имѣетъ подъ руками готоваго собранія старыхъ братскихъ сочиненій и съ осмотрительной боязнью разспрашиваетъ старшихъ; который спѣшитъ записать узнанное себѣ на память, а другу — на поученіе — образъ этотъ невольно заставляетъ насъ вспомнить о *молодомъ* братѣ Я. Благославѣ, который, по собственному признанію [1]), въ своей молодости охотно слушалъ разсказы о братской старинѣ, а впослѣдствіе, какъ мы знаемъ, такъ много сдѣлалъ для Братскаго Архива, этого драгоцѣннаго сокровища для исторіи Общины, и заслужилъ прозваніе «Historicus».

Но мы имѣемъ и положительныя указанія на принадлежность трактата «O původu Jednoty» Я. Благославу — въ позднѣйшей литературѣ, которая приписываетъ Я. Благославу доселѣ неизвѣстный намъ трактатъ по исторіи Общины и даетъ намъ изъ него выдержки, которыя, какъ оказывается изъ сличенія, взяты именно изъ найденнаго нами трактата Cod. IV. H. 8.

Прежде всего, бр. Яфетъ въ своемъ сочиненіи «Hlas Strážného» [2]) (1600—1605) нѣсколько разъ цитируетъ, кромѣ «Summa» Благослава, называемой у него «Jan Blahoslav menší», еще другое сочиненіе «Jan Blahoslav větší», или точнѣе еще «O původu B(ratr) Jan Blahoslav větší», въ послѣднемъ случаѣ даже буквально передавая начало заглавія интересующаго насъ трактата. Изъ семи цитатъ Яфета, съ указаніемъ главъ цитируемаго имъ трактата, мы увидимъ, что, хотя Яфетъ имѣлъ въ виду именно найденный нами трактатъ Благослава, однако цитаты даютъ намъ не всегда буквальный текстъ Благослава, а иногда только пересказъ его, при томъ сдѣланный, очевидно, по неособенно аккуратнымъ выпискамъ, ибо указаніе главъ у Яфета не всегда совпадаетъ съ показаніемъ ихъ въ оригиналѣ (а иногда совер-

1) Въ некрологѣ братскомъ; доказательства см. въ гл. III, въ иной связи.
2) Копія библ. Чешск. музея, IV. A. 6.

шенно неправильно). Итакъ, обратимся къ цитаціи Яфета въ «Hlas Strážného».

1) fol. 79 ver. Яфетъ при словахъ: «Řehoř sestry Rokycanovy syn, člověk vzácný i stavu rytířského a někdy bosák náboţný kláštera panny Marie» ставитъ на полѣ ссылку: «O původu B. Jan Blahoslav větší; между тѣмъ въ VI-й гл. нашего трактата «O původu» этихъ свѣдѣній о бр. Григоріи не имѣется: только въ V-й гл. говорится, что «bratr Řehoř za znamenitého a pobožného, ba svatého člověka držán byl, zvláště tehdáž, když jest v Praze za správce byl», да еще въ VIII-й гл. упоминается, что бр. Григорій былъ «zemanského rodu a stavu».

2) fol. 89 ver. Яфетъ, упоминая о томъ, что братья просили Рокицану бросить то, что̀ онъ самъ передъ тѣмъ порицалъ, прибавляетъ на полѣ: «O původu B. Jan Blahoslav větší kap. 6». Вотъ буквальныя слова Яфета: «I mluvili s mistrem Rokycanau nejednou; prosili jeho... aby ty věci, kteréž kázaním božího slova zhaněl, zavrhl a působil a čisté pravé pocty a služby boží v náboženství svatém a obcování ctném se přidržel»; между тѣмъ ничего такого въ VI-й гл. «O původu» мы не находимъ[1]).

3) fol. 90 ver. при словахъ: «Vidauce tedy bratří původové a předkové naši, že M. Jan z Rokycan k tomu se nemá, aby to, což zlého zhaněl a potupil, takéž... i opustil (fol. 91), i pozanechali ho tak, a neříkali již jemu o to nic více na ten čas» дѣлаетъ ссылку: O původu Jan Blahoslav větší, kap. 5. Ничего такого мы не находимъ въ V гл. нашего трактата «O původu». Это, впрочемъ, и естественно: ибо невозможно предположить даже, чтобы Благославъ раньше, т. е. въ главѣ V-й, разсказывалъ о прекращеніи связей братьевъ съ Рокицаной и только потомъ, въ гл. VI-й, указалъ на первыя попытки братьевъ привлечь Рокицану на свою сторону. Но если мы возьмемъ изъ Яфета цѣлый

1) Это мѣсто, очевидно, Яфетъ взялъ изъ «J. Blahoslav menší», т. е. изъ «Summa», ибо тамъ говорится: «Tandem rogant, num velit Rochezana haec omnia, quae in ministerio vituperabat, abjicere, et purae veritati adhaerere» «Summa» у Голля: «Quellen und Untersuchungen», I, 115).

отрывокъ, при концѣ котораго стоитъ ссылка на V гл. «О původu», то увидимъ, что Яфетъ дѣйствительно воспроизводитъ текстъ занимающаго насъ трактата, но только изъ главы VI-й:

Яфетъ.

«Potom v času příhodném opět snesše se jednomyslně šli k němu po druhé a mluvili s ním ještě *žádostivě i napomínali* srdnatě, *aby v tom, což zhaněl* slovem *a za kacířství vyhlásil a potupil, nezůstával, ale spolu s nimi od Antykrysta* a jeho bludův a nečistot všelijakých *se oddělil* podle přikázaní božího, *poněvadž potřebu toho převelikau* a k spasení svému i jiných nevyhnutedlnau *tak dobře jako i oni znal*, oznamujíce jemu i to, že *se oni již na tom jednomyslně ustanovili a k tomu se všelikterak přičiniti žádají*, aby *ty věci všecky, kteréž jsau proti Bohu při víře*, slovu božím, *svátostech*, pobožnosti života *a mravích křesťanských, zavrhli a k pravé* službě boží a *skutečnému pokání napravili, i toho jemu* tehdáž *dokládajíce, že již není* tak(ov)é, *koho by se měl báti; nebo mladý král Ladislav, jehož se Rokycana nemálo strachoval, tehdáž byl umřel.* On pak nemaje s to moci, aby sobě radější

Благославъ.

A protož v tom aumyslu k mistru Rokycanovi šli, aby s ním o to rozmluvili, což se i stalo. Neb přijdauce k němu, mnohé řeči s ním měvše, *napomínali a žádali za to, aby v tom, což jest zhaněl a za kacířství potupil, nestál, ale* chtěli by, aby *spolu s nimi se od Antykrysta oddělil, poněvadž toho potřebu velikau tak dobře jako oni znal, neb oni již byli umyslili, aby se o to všelijak přičinili, jak by ty věci, kteréž sau proti Bohu při víře, při svátostech i mravích křesťanských, odvrhauce, k pravému, k skutečnému pokaní se napravili, i to jemu dokládajíc, že již není toho, koho by se měl báti, neb mladý kral Vladislav (jehož se Rokycan nemálo strachoval) tehdáž byl umřel.* On pak, nemaje s to moci, aby sobě vyvolil, radějí s lidem božím potupu a hanbu i nebezpečenství snášeti, nežli s bezbožnými cti, slávy a zboží světa požívati, odbýval jich, když ho

s lidem božím volil potupu a pohanění a nebezpečenství snášeti... ale radějí cti, slávy a zboží i rozkoší světa požívati, *odbýval jich, když ho* o to tak srdnatě a pobožně *starali, jakž rozuměl... že jest to věc velmi nesnadná a bylo by* mi to *na tvrdo skočiti*, a že by *se musilo vše nazpět převrátiti, kdyby se to mělo tak díti, a někdy se na ně i okřikl, řka: Takliž chcete hned míti všecko pojednou? Vidouce tedy bratří* původové a předkové naši, *že M. Jan z Rokycan k tomu se nemá, aby* to, *což* zlého *zhaněl a potupil*, takéž... *i opustil, i pozanechali ho tak, a neříkali již jemu o to nic* více na ten čas»[1]).

starali, jakž rozuměl, až jim i říkával, *že jest to věc velmi nesnadná, bylo by* tu *na tvrdo skočiti*, až by *se muselo vše nazpět převrátiti, když by se tak mělo díti, a někdy se na ně i okřikl, řka: Takliž chcete míti hned všecko pojednau? Vidauce tedy bratři, že mistr Jan Rokycan k tomu se nemá, aby což* jest *zhaněl a potupil*, od toho *odstaupil, i ponechali ho tak a neříkali mu o to již nic»*.

Сравненіе обоихъ текстовъ показываетъ, что Яфетъ почти буквально выписывалъ изъ нашего трактата, который онъ называетъ «О původu» и приписываетъ Благославу; но это сравненіе бросаетъ также извѣстный свѣтъ на литературные пріемы бр. Яфета и позволяетъ намъ не придавать особаго вниманія тѣмъ случаямъ, когда указаніе на число главы у Яфета не согласуется съ показаніями нашего трактата. Послѣднее замѣчаніе оправдывается и при послѣдующихъ цитатахъ Яфета[2]).

4) fol. 107 Яфетъ разсказываетъ, какъ братья, по ходатайству Рокицаны и съ согласія Ю. Подѣбрада, поселились въ

1) Курсивъ — для совпаденій Яфета съ Я. Благославомъ.

2) Для характеристики цитаціи Яфета, укажемъ, напр., на то, что при началѣ приведеннаго у насъ мѣста онъ ссылается на «J. Blahoslav menší», т. е. на «Summa», гдѣ ничего этого нѣтъ.

Литицкомъ имѣніи, придерживаясь «добрыхъ» римскихъ священниковъ и имѣя около 20 своихъ «старшихъ»; при этомъ онъ ссылается на VIII гл. «O původu» Я. Благослава. Въ этой главѣ нашего трактата ничего такого не имѣется. За то fol. 91 Яфетъ явно выписываетъ извѣстія трактата Благослава о томъ же самомъ, только изъ гл. VII, не ссылаясь при томъ на Благослава:

Яфетъ.	Благославъ.
«*A v tom uslyševše o některých kněžích* a *zvláště, kteříž byli na Litickém zboží*, jenž *bylo od krále Jiřího synům* jeho *pozůstaveno, žeby byli muži pobožní, i odebrali se* z Prahy a odjinud *tam, však to činili* ještě *s dotazem a povolením M. Rokycana*, ano *i krále Jiřího* téhož léta 1457 a *zhromáždili se ve vsi Konvaldě* někteří *a někteří v Chelčicích* a jinde, takož *kde kteří mohli při kněžích pobožnějších místo míti; ti pak, kteříž v Konvaldě byli, přidrželi se kněze Michala, faráře Žamberského*».	«*A v tom* bratří *uslyševše o některých kněžích, zvláště* o těch, *kteříž* sau *byli na Litickém zboží* (kteréž jest *bylo od krále Jiřího synům pozůstaveno*), *žeby byli muži pobožní...* na tom se tedy ustavili, *aby se tam brali... však* i *to učinili s dotazem a s povolením mistra Rokycana a krále Jiřího,* a *brali se* na to jisté zboží, do *vsi řečené Kunvald ...a někteří také do Chelčic* se odebrali, a krátce mluvě, *kdež kteří mohli místo míti při těch kněžích pobožných... Ti pak, kteříž v Konvaldě byli, počali se přidržeti kněze Michala, faráře Žamberského*».

Конечно, изъ той же главы Благославова трактата взялъ Яфетъ свой разсказъ о бр. Ѳомѣ Пшелоуцкомъ (fol. 79, ver.), однако безъ всякой ссылки на свой источникъ. Текстъ Яфета помогаетъ намъ, кстати, возстановить это мѣсто у Благослава, явно испорченное въ дошедшемъ до насъ спискѣ трактата.

Яфетъ.	Благославъ.
«Tůma Přelaucký, školní žák, muž znamenitý a latiník dobrý, kterýž s kněžími římskými mnoho činiti míval a je přemáhal, jako faráře Holešovského před pánem Albrechtem Holešovským, kterémužto pánu Albrechtovi podle přípovědi své sepsal spis O původu Jednoty bratrské, dovodě světle v něm, že z Boha jest a ne z lidí; léta 1511 psaný jest... Také přehádal nějakého Inqvisitora hereticae pravitatis a dovedl mu toho místně, že... Též vzev na se při bratra Šimona Hranického, přemáhal jest faráře Lipenského a Hranického, člověka zchytralého, nepřítele Šimonova».	«Tůma Přelaudský, kterýž mezi bratřími doma latině se naučil, potom jiné převyšoval, s kněžími římskými mnohými činiti míval i přemáhal jest je (пропускъ) faráře Lipenského, člověka zchytralého, přítele (sic!) Symeona»...

5) fol. 109 Яфетъ ссылается на VIII гл. «Jan Blahoclav větší»; однако оказывается, что слова Яфета взяты изъ гл. IX.

Яфетъ.	Благославъ.
«I *slyšán hlas* od přítomných, *řkoucí: Již jest čas. Což slyšíce* ti pobožní a Boha bojící muži, *z toho potěšeni byli, a tomu, že tak jest vůle boží, cele uvěřili*».	«*Hlas slyšán jest řkaucí: Jižť jest čas, což* bratři *slyšíce, z toho potěšeni byli*, a tomu, *že jest tak vůle boží, uvěřili*».

6) fol. 119 ver. Яфетъ говоритъ, что старые вальденцы были выше, чѣмъ современные братьямъ, и ссылается при этомъ на X гл. «J. B. větší»; между тѣмъ Благославъ говоритъ о томъ въ IX гл. своего трактата.

7) fol. 121, Яфетъ сообщаетъ, что B. J. Blahoslav v větším, kap. 4 «příčiny pokládá, proč bratří k Valdenským nepřistoupili ani k jiným»; оказывается однако, что IV гл. трактата «O původu» посвящена Рокицанѣ, а указываемый Яфетомъ вопросъ обсуждается спеціально въ гл. XII.

Обратимся теперь къ показаніямъ другого, позднѣйшаго писателя XVII вѣка, Мартиніуса изъ Дражова (1593—1639), сохранившимся въ его сочиненіи «Obrana»[1]) (1636). Въ этомъ полемическомъ противъ братьевъ трактатѣ писатель-протестантъ, между прочимъ, доказываетъ неправильность утвержденія братьевъ о томъ, что они — ученики Гуса. Гусъ-де не подтверждалъ вѣру снами, ночными видѣніями и какими-то необычайными přiběhy, какъ это дѣлаютъ братья.

1) «Прежде всего, говоритъ Мартиніусъ, «при избраніи посредствомъ записокъ трехъ своихъ первыхъ священниковъ Я. Благославъ сообщаетъ въ «Hystorii Jednoty», что «někteří o nějakém divu pravili, že by se stal»[2]). Очевидно, подъ именемъ «Hystorii Jednoty» Мартиніусъ разумѣлъ трактатъ код. IV. H. 8, ибо въ X гл. послѣдняго, мы дѣйствительно находимъ фразу: «Tu někteří praví o divu, že by se stal při tom».

2) Вслѣдъ затѣмъ у Мартиніуса мы находимъ слова, буквально взятыя изъ конца X главы трактата «O původu Jednoty»:

Мартиніусъ.	Благославъ.
«Item *to vše o těch třech mužích, na něž měl připadnauti los, ano i kdo by měl z nich za prvního býti, bylo prvé Bratru Řehořovi před některým dnem, nežli se to dálo*, zvláštním divem	«Toto pak *vše o těch třech mužích, na než měl los spadnauti, ano i kdo by měl z nich za prvního býti, bylo jest bratru Řehořovi prvé některým dnem zjeveno, nežli se stalo, ale on*

1) «Obrana M. Samuele Martinyusa z Drażova proti Ohlášení starších kněží bratrských» etc. Библ. Чешск. Муз., Sign. 37. B. 13.

2) «Obrana», p. 84.

Božím *zjeveno; ale on toho nepronášel, až se stalo, kromě* o *Matějovi* Konvaldském, *že on z těch tří má býti první, pověděl».*

toho nepronášel, až se i stalo, krom Matějovi, že on z těch tří první měl býti, pověděl».

Мартиніусъ прибавилъ отъ себя лишь слова «zvláštním divem Božím», важныя для его цѣли; предлогъ «о» нѣсколько измѣняетъ смыслъ, ибо Благославъ говоритъ, что Григорій сообщилъ о видѣніи своемъ самому Матвѣю; можетъ быть, впрочемъ, переписчикъ трактата случайно пропустилъ «о».

3) Item [1]), продолжаетъ Мартиніусъ, «br. Řehoř s bakalářem, jehož bylo příjmí Halař и т. д.», т. е. разсказываетъ исторію ареста бр. Григорія, его мученія и его видѣніе, буквально выписывая изъ VIII главы трактата «O původu Jednoty», начиная со словъ [2]): «Bratr Řehoř s bakalářem, jemuž příjmí Halář bylo»... и кончая словами: «odchylil se od bratří». Мартиніусъ только переставляетъ, опускаетъ и перемѣняетъ нѣкоторыя слова (напр. «prutem» вмѣсто «rafijí»); годъ 1451 у Мартиніуса, вмѣсто 1461 у Благослава, вѣроятно, — опечатка.

4) Item, [3]) «nějaký Matěj Dolanský» пишетъ Мартиніусъ — и переписываетъ изъ VIII гл. «O původu» исторію ареста бр. Матвѣя Долянскаго, не называя, впрочемъ имени обращенной имъ дѣвушки (Koniaska) и не оканчивая всего разсказа (до словъ: «Potom pak asi dvě neděle»...) [4]).

5) Приступая къ полемикѣ противъ происхожденія духовенства въ Братской Общинѣ, Мартиніусъ говоритъ: «Nu, já poslaužím jejich vzácnosti a z «Hystorye bratrské», od Jana Blahoslava, staršího jejich sepsané (s kapitoly 9), co za podstatu a největší čest mají, poukáži» [5]). То, что затѣмъ идетъ у Мар-

1) «Obrana», p. 85.

2) См. текстъ «O původu»; въ виду длинноты отрывка не приводимъ параллельнаго текста.

3) «Obrana», p. 86.

4) См. текстъ «O původu».

5) «Obrana», p. 403.

тиніуса, есть не что иное, какъ: 1) вольный пересказъ конца гл. IX и начала X трактата «O původu Jednoty» и 2) буквальное воспроизведеніе остальной части главы X (пропущены мѣста: 1) «i zůstaly tři cedule v nádobce zavité... podle vůle jeho svaté» и 2) «Tedy všickni... pověděl» — часть послѣдняго Мартиніусъ выписалъ въ другомъ мѣстѣ, см. выше 2) и главы XI, до словъ: «.... aby kněžství svého požívali» включительно [1]).

Неизвѣстно, почему Мартиніусъ называетъ трактатъ Я. Благослава «O původu Jednoty» «Исторіей Едноты (Общины)».

Но уже послѣдующій писатель XVII вѣка, знающій нашъ трактатъ, называетъ его довольно правильно: это — Regenvolscius (Венгерскій), который въ своей книгѣ «Systema Historico - Chronologicum Ecclesiarum Slavonicarum» (1652) говоритъ, что Я. Благославъ написалъ «Historia de ortu et progressu Unitatis fratrum Bohemorum» [2]).

Что Венгерскій разумѣлъ именно трактатъ «O původu Jednoty», это видно изъ содержанія «Systema» и изъ цитатъ.

Напримѣръ, разсказывая о избраніи первыхъ 3 священниковъ Общины и о слышанныхъ при томъ словахъ: «Jest má vůle: již jest čas» [3]), Регенвольсціусъ ссылается на Joh. Blahoslaus, т. е. на гл. IX «O původu». Разсказъ о томъ, что происходило въ собраніи братьевъ послѣ избранія священниковъ [4]), со ссылкой на Joh. Blahoslaus, составляетъ воспроизведеніе конца той же IX гл. «O původu». Повѣствованіе о «Mathias Dolanscius, unus Fratrum, ordinis Politici», объ обращеніи «Coniasca famula», до самаго конца: «nam in regno Bohaemiae talis fuit consuetudo, ut tam novi regis coronandi festo die ad communem laetitiam, quam luctus causa rege mortuo, captivi regni liberi dimitterentur omnes» [5]) — только переводъ соотвѣтствующаго мѣста

1) См. текстъ «O původu».
2) «Systema», p. 319.
3) «Systema», p. 31.
4) «Systema», p. 31.
5) «Systema», pp. 175—176.

изъ VIII гл. трактата «O původu Jednoty», сопровождаемый у Венгерскаго ссылкой: «Joh. Blahoslaus in Hist. M. S. de Iratr. Boh.».

Итакъ, несомнѣнно, что авторомъ анонимнаго трактата «O původy Jednoty» былъ Я. Благославъ.

Кто былъ тотъ молодой братъ, которому адресовалъ Я. Благославъ свой трактатъ? Для отвѣта на этотъ вопросъ, — правда, скорѣе историческаго любопытства, чѣмъ любознательности — мы не имѣемъ положительныхъ данныхъ въ доступныхъ намъ источникахъ. То же приходится сказать и о другомъ вопросѣ болѣе серьезнаго характера: когда былъ написанъ Благославомъ трактатъ «O původu Jednoty»? На оба вопроса можно отвѣтить только предположительно, на основаніи данныхъ біографіи Я. Благослава. Вотъ эти данныя, интересныя для насъ въ указанномъ случаѣ: въ 1540 году Благославъ отданъ въ ученіе къ бр. Михальцу въ Простейовъ; въ 1543 году — отправляется въ школу въ Силезію; въ 1544 году — въ Виттенбергскій университетъ; возвратившись оттуда, по случаю Шмалькальденской войны, отданъ подъ руководство того же бр. Михальца (въ 1545 г.), а, послѣ смерти послѣдняго (1547), — бр. Стрейца, замѣнившаго въ Простейовѣ Михальца; въ 1548 году — Благославъ перемѣщенъ въ Мл. Болеславь къ бр. Я. Черному; въ 1549 году посланъ, вмѣстѣ съ Рокитой, въ Краловецъ (Кенигсбергъ), а потомъ — въ Базель для университетскихъ студій; въ 1550 году, по болѣзни, возвращается домой и живетъ сначала въ Преровѣ, а потомъ, въ Простейовѣ, гдѣ учитъ въ братской школѣ и продолжаетъ свои изученія; въ 1552 году вызванъ въ М. Болеславь, гдѣ въ 1553 году получаетъ діаконство и священство и остается здѣсь, какъ помощникъ Я. Чернаго въ собираніи матеріаловъ для братскаго Архива. Изъ этихъ данныхъ, кажется, можетъ быть установленъ для появленія трактата Благослава terminus ad quem: это — 1552—3 годы, ибо 29-лѣтній Я. Благославъ, помощникъ Чернаго, живущій въ центрѣ Общины, такъ сказать, у источниковъ знанія о прошломъ Общины, не могъ бы собирать для себя старыя братскія сочиненія и раз-

спрашивать людей, свѣдущихъ въ исторіи Общины; въ это время, скорѣе, другіе могли обращаться къ Благославу; очень вѣроятно, что самый вызовъ въ М. Болеславь былъ уже обусловленъ извѣстностью Благослава, какъ автора «O původu». Terminus a quo — это, по нашему мнѣнію, 1550 годъ, ибо въ годы ученія, при постоянныхъ передвиженіяхъ, Благославъ едва ли имѣлъ возможность собрать для своей работы пособія — довольно большое число старыхъ братскихъ сочиненій, какъ это увидимъ послѣ. Самое собираніе это въ тѣ годы представляется мало-вѣроятнымъ и съ другой точки зрѣнія. Слѣдуетъ помнить, подъ какимъ строгимъ надзоромъ была братская молодежь, предназначенная для священства; поведеніе Благослава возбудило бы подозрѣнія тѣмъ болѣе, если онъ, по собственному признанію, боялся даже разспрашивать о началахъ Общины. Такимъ образомъ, вѣроятно, что Благославъ написалъ свой трактатъ въ 1550—1552 году, во время своего пребыванія въ Моравіи, послѣ возвращенія изъ Базеля и передъ вызовомъ въ М. Болеславь. Извѣстно, что именно въ эти годы написаны были Благославомъ двѣ работы, тоже въ видѣ посланій: «Spis o zraku» для бр. Фелина (иначе — Коцурка)[1]) и «Psaní» о бесѣдѣ съ Бенешемъ Оттатомъ — для бр. Захаріаша[2]), обѣ изъ Прерова въ М. Болеславь. Кто нибудь изъ этихъ двухъ братьевъ и былъ тѣмъ «милымъ товарищемъ, братомъ, другомъ», которому былъ адресованъ трактатъ «O původu Jednoty». О Фелинѣ, который долженъ былъ ѣхать вмѣстѣ съ Благославомъ и Рокитой въ Базель въ 1549 году, но по дорогѣ остался въ М. Болеслави, женился здѣсь и сталъ городскимъ и панскимъ (пановъ Крайиржевъ съ Крайку) писаремъ, Благославъ самъ записалъ: «Byl mně pro zbožnost, rozšafnost, přívětivost a vyšší než obyčejnou vzdělanost přemnohým velmi milý»[3]). Въ посланіи къ Захаріашу, Благославъ

1) J. Jireček, «Rukověť, I», 357.

2) См. Arch. Br., т. VIII, стр. 48—52 (списокъ Гернгутскаго оригинала въ Библ. Чешск. музея).

3) J. Jireček, op. cit.

говоритъ о «naše celé v duchu, jakož na světě býti muože, spójení»; въ концѣ посланія проситъ, чтобы Захаріашъ — «пока Богъ не дастъ намъ свидѣться» — размыслилъ о намѣченныхъ Благославомъ вопросахъ, даже поговорилъ съ другими, съ кѣмъ стóитъ, и потомъ подѣлился всѣмъ этимъ съ нимъ, Благославомъ, «какъ съ братомъ и товарищемъ»[1]). Съ подобной просьбой обращается Благославъ къ своему адресату и въ трактатѣ «O původu Jednoty». Если этотъ адресатъ былъ Захаріашъ, то онъ, какъ помощникъ бр. Чернаго, могъ бы удовлетворить просьбѣ Благослава относительно дополненій и поправокъ, — вообще оцѣнки его историческаго труда, который зародился еще въ ихъ бесѣдахъ, когда Благославъ въ 1548 году былъ посланъ подъ руководство Чернаго въ М. Болеславь... Кто-бы ни былъ адресатъ Я. Благослава, во всякомъ случаѣ онъ едва-ли воспользовался разрѣшеніемъ автора обращаться съ трактатомъ, какъ «со своей собственностью», т. е. исправлять и измѣнять его: нѣтъ никакихъ слѣдовъ подобнаго рода работы. Мы имѣемъ въ рукахъ копію оригинальнаго трактата Благослава, которая была, какъ значится въ рукописи «přepsana y skorygovana» въ (15)79 году рукой неизвѣстнаго лица. Характеръ копіи нашей рукописи видѣнъ, напримѣръ, уже изъ того, что въ гл. VIII говорится: «Na ten jeho (Рокицаны) list bratří odpověd učinili dostatečnau, kterauž *z zadu nalezneš*», — между тѣмъ какъ этой «odpovědi» въ рукописи не имѣется. Копія эта была сдѣлана со списка (тоже не совсѣмъ исправнаго); ибо въ текстѣ мы встрѣчаемъ ошибки, которыя едва-ли можно приписать автору Благославу: «Pán Vaněk Valečovský ...sepsal drahný spis *císaři Karlovi* (sic!) въ гл. IV; «biskup Vratislavský (sic! вм., Моравскій или Оломуцкій) ...bratra Jakuba upáliti u Vyškova kázal» въ гл. VII. Эти ошибки, равно какъ и указанное выше мѣсто о полемикѣ Ѳ. Пшелоуцкаго съ священникомъ Границкимъ, — не имѣющее смысла — можно, конечно, поставить въ счетъ и писцу нашей рукописи, за нимъ — и «справщику»...

1) См. подъ 2.

II.

Обратимся теперь къ содержанію несомнѣнно принадлежащаго Благославу трактата «O původu Jednoty Bratrské»[1]). Трактатъ распадается на 13 главъ. Содержаніе первой главы, гдѣ разсказывается исторія происхожденія всего трактата, уже изложена нами ранѣе. Въ главѣ второй Благославъ намѣчаетъ цѣли, поставленныя имъ въ своей работѣ. Главная задача — это доказательство происхожденія Общины чешскихъ братьевъ и ея церковной организаціи отъ самого Бога, подобно другимъ предшествующимъ Общинѣ религіознымъ обществамъ, съ которыми Община имѣетъ одинаковую извѣстную цѣль — осуществленіе и обновленіе на землѣ правды Божіей. На ряду съ этой задачей ставится и другая — указать, какъ и черезъ кого совершилось въ Общинѣ обновленіе правды Божіей, т. е., во-первыхъ, какъ «братья» начали расти, какъ приведены въ řád, откуда взяли священство, и, во-вторыхъ, что̀ приключалось главнымъ лицамъ и цѣлой Общинѣ, какія искушенія и скорби, затрудненія и опасности, даже покушенія на жизнь претерпѣвали они. Для доказательства связи дѣла Общины съ дѣломъ прежнихъ борцовъ за Божію правду Благославъ въ главѣ третьей, даетъ короткій очеркъ противупапскаго движенія въ Зап. Европѣ: за Робертомъ Линконіенскимъ, Бернардомъ, Петраркой слѣдуютъ чехи: Миличъ, Матвѣй Парижскій; отъ Виклифа дѣлается переходъ къ гуситскому движенію — виклифистскимъ спорамъ въ Пражскомъ университетѣ, студенческой демонстраціи съ буллами, Гусу, Якубцу, Драговцу, Канишу и Пшибраму. Глава четвертая посвящена проповѣдямъ Я. Рокицаны, а отчасти — сожженнымъ въ дер. Клокотахъ «какимъ-то братьямъ» и таборитамъ, съ яснымъ сочувствіемъ автора къ тѣмъ и другимъ. Въ главѣ пятой начинается собственно исторія Общины: черты изъ жизни ея

1) Изложеніе наше преслѣдуетъ лишь одну цѣль: дать общее представленіе о содержаніи и построеніи трактата Я. Благослава.

основателя бр. Григорія; вліяніе проповѣдей Рокицаны; образованіе кружка единомышленниковъ Григорія и поиски ихъ за правдой у священниковъ; личныя сношенія съ Рокицаной; знакомство съ сочиненіями П. Хельчицкаго и съ нимъ самимъ — по совѣту Рокицаны. Дальнѣйшая судьба кружка Григорія разсказана въ главѣ шестой. Сознавъ ложность стараго пути ко спасенію, братья ищутъ новый правый путь; неудачныя попытки привлечь Рокицану къ вступленію на этотъ новый путь — отдѣленія отъ «Антихриста» ведутъ братьевъ къ отдѣленію отъ Рокицаны, хотя все еще при сохраненіи добрыхъ отношеній съ нимъ. Седьмая глава повѣствуетъ объ этомъ отдѣленіи братьевъ: небольшая группа ихъ, названныхъ по именамъ, удаляется на Литицкое панство; завязывается ихъ союзъ около Михаила, Жамберскаго священника, и происходитъ обособленіе отъ окружающаго грѣховнаго міра; начинаются жалобы на нихъ королю Ю. Подѣбраду и Рокицанѣ и, какъ результатъ, ихъ преслѣдованія; еп. Іоштъ и францисканецъ Павелъ даютъ королю программу этихъ преслѣдованій — гнать братьевъ, но не доводить это гоненіе до мученичества... Подробности о гоненіи на братьевъ излагаются въ главѣ восьмой; это — исторія спасенія Яна съ товарищемъ изъ Подѣбрадской башни; заключеніе Матв. Долянскаго въ Прагѣ; пытка надъ бр. Григоріемъ тамъ же; посланіе Рокицаны паствѣ противъ братьевъ; укрывательство братьевъ по лѣсамъ и горамъ въ теченіи 2-хъ лѣтъ; общія мѣропріятія противъ братьевъ на сеймахъ при Ю. Подѣбрадѣ и его женѣ Іоганкѣ; посланіе противъ братьевъ на Мораву священника Градецкаго Вита; лжесвидѣтельства на братьевъ Я. Лежки. Глава девятая разсказываетъ о подготовительныхъ шагахъ братьевъ къ устройству своей іерархіи: нужда въ духовенствѣ вызываетъ у братьевъ планъ примкнуть къ одному изъ существующихъ церковныхъ обществъ; собранныя свѣдѣнія о христіанахъ въ Индіи, Греціи, на Руси не даютъ братьямъ надежды найти тамъ отображеніе первой апостольской церкви; попыткѣ соединиться съ вальденцами помѣшали «римскіе» священники; мысль объ устройствѣ

своей собственной іерархіи одобряется Март. Лупачемъ; первое собраніе братьевъ, гдѣ жребій и таинственный голосъ окончательно утверждаютъ ихъ въ этой мысли. Въ главѣ десятой дано описаніе второго братскаго собранія, гдѣ былъ произведенъ выборъ первыхъ братскихъ духовныхъ: выборъ девяти кандидатовъ; двѣнадцать записокъ, изъ которыхъ девять пустыхъ и три съ надписью «есть», кладутся въ сосудъ, вынимаются оттуда мальчикомъ и раздаются кандидатамъ; братья молятся Богу, а бр. Григорій объявляетъ смыслъ жеребьевки: тѣ, кто вынутъ надписанныя записки, будутъ считаться выбранными самимъ Богомъ; если вынутыя записки окажутся пустыми, то это будетъ указывать на необходимость отложить устройство іерархіи до другого времени; три записки съ «есть» достаются Матвѣю, Ѳомѣ и Ильѣ, которые и признаны собраніемъ священниками — при пѣніи радостной пѣсни. Въ главѣ одиннадцатой Благославъ разсказываетъ о «подтвержденіи» избранныхъ духовныхъ: Михаилъ Жамберскій отправляется къ епископу вальденцевъ Стефану, получаетъ отъ него «подтвержденіе» на «подтвержденіе другихъ и, возвратившись домой», подтверждаетъ троихъ избранныхъ священниковъ; послѣ Михаилъ уступаетъ свое епископство Матвѣю, даже лишается временно и священства; нѣкоторые изъ вальденцевъ присоединяются къ Общинѣ, а Стефанъ сожженъ въ Вѣнѣ за непослушаніе римской церкви. Дальнѣйшую исторію Общины Благославъ отказывается писать теперь: она требуетъ слишкомъ подробнаго изложенія. Но, прежде чѣмъ кончить свой трактатъ, Благославъ въ главѣ двѣнадцатой объясняетъ причины, почему братья не могли присоединиться ни къ «римлянамъ», ни къ «калишникамъ», ни къ таборитамъ, ни къ вальденцамъ (указанія на недостатки всѣхъ) и почему были вынуждены устроить свою собственную іерархію. Въ послѣдней, тринадцатой главѣ своего трактата Благославъ возвращается къ мысли, затронутой имъ уже во 2-й главѣ; онъ приводитъ цѣлый рядъ доказательствъ происхожденія Общины отъ Бога; помимо апологетическихъ доводовъ общаго характера приводится пророчество о появленіи

Общины — Матвѣя Парижскаго королю Вацлаву — и сообщеніе о томъ первымъ братьямъ какимъ-то Палечкомъ, лично слышавшимъ пророчество. — Призывъ къ единству мысли и духа, союзу совершенства заканчиваетъ работу Я. Благослава.

III.

Какое же мѣсто занимаетъ трактатъ Я. Благослава «O původu Jednoty Bratrské» въ исторіи чешско-братской литературы вообще и въ исторіографіи Братской Общины въ частности?

Въ концѣ гл. XI своего трактата Я. Благославъ справедливо замѣтилъ, что «jakož o původu, tak i o příčinách oddělení svého bratří v spisích svých podle toho, jakž kdy k čemu příčina dána bývala, po kusích onde i onde píší». Слова Благослава указываютъ на двѣ черты братской исторіографіи: 1) отсутствіе единаго цѣлостнаго обзора исторіи происхожденія Общины и ея священства, 2) зависимость братскихъ извѣстій объ этихъ интересныхъ моментахъ ихъ исторіи отъ различныхъ преходящихъ причинъ, главнымъ образомъ — необходимости бороться съ тѣмъ или другимъ противникомъ. Книга проф. Голля [1]), который старался уяснить исторію избранія и посвященія первыхъ братскихъ духовныхъ — въ связи съ отношеніями братьевъ къ вальденцамъ, даетъ прекрасную иллюстрацію второй черты братской исторіографіи. Экскурсы и обзоры источниковъ, прибавленные проф. Голлемъ къ каждой главѣ его работы «Jednota bratrská v 15. století» [2]), подтверждаютъ первую черту. Извѣстно, что и латинская «Summa» (1556 г.) самого Я. Благослава отмѣчена обѣими чертами: въ ней главнымъ образомъ разсказывается объ отношеніяхъ братьевъ къ вальденцамъ и нѣмецкимъ протестантамъ, въ ущербъ другимъ явленіямъ изъ исторіи Общины; написана она ad hoc — противъ Фл. Иллирика, утверждавшаго, что

1) Goll: Quellen und Untersuchungen, I, особенно Beilagen, стр. 87—140.
2) Č. Č. M., 1883—1886.

братья происходятъ отъ вальденцевъ. Трактатъ Я. Благослава «O původu Jednoty Bratrské a řadu v ní» есть первая чисто-историческая, до извѣстной степени научная работа объ origines Общины. Историческій ея характеръ не мѣняется оттого, что она проникнута идеей происхожденія Общины и ея духовенства отъ Бога и выдвигаетъ эту идею противъ возможныхъ будущихъ враговъ въ гл. II и XIV; такая идея неотъемлема отъ церковной исторіографіи вообще: примѣромъ можетъ служить хотя бы самъ основатель церковной исторіографіи въ протестантской Германіи, Фл. Иллирикъ; эта идея не побуждала Благослава умалчивать о тѣхъ или другихъ фактахъ или видоизмѣнять ихъ въ цѣляхъ опроверженія противника (какъ это онъ сдѣлалъ въ своей «Summa», относя сношенія съ вальденцами ко времени послѣ избранія братскихъ духовныхъ — въ доказательство независимой отъ вальденцевъ организаціи Общины): мы имѣемъ, вѣдь, дѣло съ трудомъ строго «эсотерическимъ», не назначеннымъ ни для внѣшняго міра, ни даже для самой (цѣлой) Общины. За работой Благослава должна быть признана и значительная доля научности, особливо съ точки зрѣнія времени ея появленія. Она даетъ довольно полную и всестороннюю древнѣйшую исторію Общины; эта исторія маленькаго религіознаго общества осмыслена общимъ представленіемъ о ходѣ всемірной исторіи вообще и исторіи латинской церкви въ частности [1]); изображена эта исторія на основѣ изученія и до извѣстной степени — изслѣдованія источниковъ, которыя автору приходилось комбинировать точно также, какъ это дѣлаетъ и современный изслѣдователь исторіи Общины. Мы позволяемъ себѣ сказать, что съ послѣдней точки зрѣнія работа Я. Благослава болѣе заслуживаетъ названія «научной», чѣмъ «Historica Narratio» (1605) Камерарія, имѣвшаго подъ рукой меньшее число источниковъ, чѣмъ Я. Благославъ, несомнѣнно пользовавшагося и трудомъ Благослава.

---

1) Эта точка зрѣнія *потомъ* примѣнена и въ «Catalogus testium veritatis» (1556), Фл. Иллирика (реформація не была дѣломъ новымъ).

Очень интересно, что Я. Благославъ, историкъ пол. XVI вѣка, даетъ намъ и обзоръ источниковъ, изъ которыхъ онъ черпалъ матеріалъ для своей работы. Это обстоятельство позволяетъ намъ обстоятельно разрѣшить вопросъ о томъ мѣстѣ, которое занимаетъ трактатъ по отношенію къ старшей его братской литературѣ; оно же показываетъ намъ способъ работы Благослава надъ своимъ сочиненіемъ.

Въ kod. IV. H. 8 передъ заглавіемъ трактата Благослава стоятъ слѣдующія слова: «Tyto knihy sau, z nichž toto jest vybráno: 1) z spisu B. Vavřince Krasonického «O původu B. Jednoty [1]), 2) Stará Apologia bratrská psaná [2]), 3) Spis proti odtržencům, b. Tůmy Přelauckého [3]), 4) Spis panu Holešovskému učiněný o tom, že bratrská Jednota jest z Boha [4]), 5) Odpovědi a konfeší bratrské Rokycánovi i jiným [5]), 6) Odpovědi Jana Černého Lékaře Doctorovi Augustinovi na jeho hanlivau knížku proti bratřím [6]), 7) Listové psaní od b. starých Pánům i Mistrům [7]), 8) Z spisu o 12 letech [8]), 9) Z spisu B. Jana Augusty na kázaní o ustavení S⁰ Matěje na apostola na místo Jidášovo [9]);

1) Разумѣется «Spis Br. V. Krasonického o svátosti těla a krve» противъ администратора утраквистовъ Цагеры (около 1525 г.), Гор. Библ. Згорѣльца (Görlitz), Cod. Chart. 8⁰. № 15. Извлеченія Голля, Č. Č. M., 1878, 390—404; характеристика — Quellen u. Unters., I, 138—140. Средняя часть трактата — о происхожденіи общины и ея «řádu» ср. Regenvolscius; 324: «De coena Domini contra M. Gallum... cui inseruit Historica quaedam».

2) Затруднительно пріурочить къ одному изъ приведенныхъ у Gindely — G. d. B. B., I, 495—497 — нумеровъ братскихъ конфессій.

3) ? Такое сочиненіе Ѳ. Пшелоуцкаго неизвѣстно; не приписалъ ли Благославъ ошибочно Ѳ. Пшелоуцкому одноименный трактатъ бр. Луки?

4) Cod. IV. H. 8 и Arch. Br., III, 202—224.

5) Цѣлый рядъ сочиненій въ Arch. Br., указаніе суммарное.

6) Arch. Br., VI.

7) Тоже, что 2.

8) «O obnovení Církve» бр. Лукаша (1510), Cod. XVII, E. 31, Пражск. унив. Библ. Ср. «Hlas» Яфета, стр. 115, гдѣ на полѣ: «V knize Jednoty zvláštní a velikét' o dověrnosti, nebo o 12 letech, o skutku narození pána Krista».

9) Ср. Яфета «Hlas», стр. 116: «V spisu o volení Sv. Matěje k úřadu apostolskému; tištený jest léta 1540». Въ «Osvědčení» (противъ Войтѣха Перштейна) упоминается въ числѣ «vydaných knížek» и «kázaní o zřízení br. Matěje» (Č. Č. M., 1897, стр. 441).

a mnoho sem toho psal, co sem sám slyšel od těch, kteří nětčemu sami přítomni byli a nětco od těch, jenž přítomni byli, slýchali».

Что касается старой братской литературы, использованной Благославомъ, то, повидимому (хотя нѣкоторыя названія предполагаютъ цѣлый рядъ сочиненій), Благославъ не имѣлъ подъ руками ничего такого, чего не дошло бы до нашего времени (исключая, можетъ быть, загадочный «Spis proti odtržencům», Ѳ. Пшелоуцкаго): вѣроятно, собраніе сочиненій, сдѣланное Благославомъ для своей исторической работы, легло въ основу тѣхъ томовъ Братскаго Архива, въ Гернгутѣ, которые отмѣчены буквами J. B. P. (Янъ Благославъ Преровскій). Сравненіе трактата «O původu Jednoty bratrské» съ указанными самимъ Благославомъ источниками письменными обнаруживаетъ, что Я. Благославъ особенно охотно пользуется: 1) Полемическимъ сочиненіемъ (противъ Цагеры) бр. Лаврентія Красоницкаго и 2) Посланіемъ Ѳ. Пшелоуцкаго пану Голешовскому; это обстоятельство, къ слову сказать, свидѣтельствуетъ о большомъ чутьѣ Благослава, и какъ историка, и какъ писателя...

Обратимся къ подробностямъ. Судя по напечатаннымъ отрывкамъ изъ Красоницкаго, можно сказать, что Благославъ по Красоницкому разсказываетъ исторію противопапскаго движенія въ Зап. Европѣ вообще и въ Чехіи въ частности (гл. III): Благославъ лишь держится строже хронологіи; кое-что прибавляетъ (Робертъ Линколніенскій, Бернардъ) и убавляетъ (Лаврентій Валла, Іер. Савонаролла). Мѣста о Миличѣ и Матвѣѣ Парижскомъ, напримѣръ, — не что иное, какъ почти буквальное заимствованіе изъ трактата Красоницкаго.

Благославъ:	Красоницкій:
«*Mistr Milíč, Čech dávní*, kněz nabožný a učený, *ten* v sobě mnohá *myšlení a nucení míval, aby šel do Říma a svědčil, že*	«*M. Milíč, dávný Čech, ten míval* tuhé a náramné *myšlení a nucení* v duchu, *aby šel do Říma a svědčil, že Antykrist*

již *Antykryst* ve vší moci *přišel; on* pak s *postem se modlíval*, jest-li to vnuknutí a myšlení od Boha, *aby to ráčil oznámiti skrze* kohožkoli *jiného*» и т. д.

«*Mistr Matěj Pařížký, kanovník na Hradě Pražském, kterýž tam na Hradě leží*, nad jehožto hrobem jest *ephithaphium, jehož* před několiknácti lety kanovníci *několiko řádků uřezali*» и т. д. [1]).

přišel a panuje. *A on se postíval a modlíval* Пану Bohu, aby od něho odjato bylo myšлení, pakli jest od Boha, *aby to ráčil skrze jiného zjeviti*» и т. д.

«*Mistra Matěje Pařížského* učení, Čech, *kanovník na Hradě Pražském, pohřbený na témž Hradě; uřezali nad ním kus tabule*» и т. д.

Почти буквальными заимствованіями изъ Красоницкаго являются также разсказъ о полемикѣ Рокицаны противъ еп. Іошта съ церковной каѳедры (гл. IV) [2]), и картина жизни преслѣдуемыхъ братьевъ въ горахъ и лѣсахъ (гл. VIII) [3]); описаніе яростной борьбы словомъ и оружіемъ между «римлянами» и калишниками до Ю. Подѣбрада включительно (гл. XII) сдѣлано тоже на основаніи Красоницкаго [4]).

Изъ трактата Ѳ. Пшелоуцкаго буквально заимствованы тѣ мѣста, гдѣ онъ говоритъ о «какихъ-то братьяхъ, сожженныхъ въ дер. Клокотахъ», и о таборитахъ [6]); о совѣтахъ Ю. Подѣбраду еп. Іошта и «босяка» (Франциканца) Павла; о попыткахъ Ю. Подѣбрада и его жены Іоганки принять обіція мѣры противъ братьевъ на сеймахъ [7]).

---

1) Гл. III Благослава и «Č. Č. M.», 1878, стр. 395—6.
2) Ср. текстъ «O původu» съ «Č. Č. M.», 1878, 403.
3) Ср. текстъ «O původu» съ «Č. Č. M.», 1878, 399.
4) Ср. текстъ «O původu» съ «Č. Č. M.», 1878, 398.
5) Ср. IV гл. «O původu» и «Spis» Пшелоуцкаго (IV. H. 8, стр. 70—71, 74; тоже въ A. B., III).
6) Ср. VII гл. «O původu» и «Spis» (ibid., стр. 75—6).
7) Ср. VIII гл. «O původu» и «Spis» (ibid., стр. 76).

Приведемъ одинъ изъ примѣровъ заимствованія:

Благославъ:

Biskup Vratislavský (kterýž prvé nepřítel Rokycanů byl) takovau *radu králi* Jiřímu *s* některými *pány dal, aby* bratří *nepálili, ani smrtí jim* jakých *činili, neb* by *je* tak *lidé za mučedlníky* vyzdvihli; «*a víte* (prý), *že mučedlnictví jest pečenka neobhořalá*».

Θ. Пшелоуцкій:

«Kněz Jošt, *biskup Vratislavský*, ten *vydal radu králi se pány, aby* jich *nepálili ani jim smrti činili. Neb* jestliže jim budau smrt činiti a oni budau na tom trpěti, *lidé je za mučedlníky* budau míti. *A víte, že mučedlnictvo jest pečenka neobhořelá*».

Если въ нѣкоторыхъ случаяхъ (какъ выше) Благославъ прямо заимствуетъ буквально извѣстія одного какого-либо своего предшественника, то въ другихъ случаяхъ онъ свободно комбинируетъ извѣстія разныхъ источниковъ объ одномъ и томъ же предметѣ: такъ, напримѣръ, гл. IV — проповѣди Рокицаны; части главъ V и VI — объ отношеніяхъ братьевъ къ Рокицанѣ до отдѣленія отъ него; главы VII — VIII — объ образованіи Общины и гоненіяхъ на нее — могутъ быть разложены на свои составныя части, взятыя изъ сочиненій предшественниковъ. При этомъ работа Я. Благослава была двоякаго рода: онъ или просто механически сопоставлялъ извѣстія, какъ въ гл. IV; или выбиралъ изъ нихъ, руководясь большимъ довѣріемъ къ какому-либо одному изъ нихъ и продѣлывая такимъ образомъ работу историческаго изслѣдователя. Такая именно работа сдѣлана надъ возстановленіемъ отношеній братьевъ къ Рокицанѣ — въ духѣ неблагопріятномъ для Рокицаны, вѣроятно, подъ вліяніемъ общей традиціи поздней Общины. Не совсѣмъ удалась Я. Благославу работа надъ воссозданіемъ хода событій во времени: послѣдовательность сношеній братьевъ съ Рокицаной послѣ учрежденія іерархіи (хронологія 7 посланій къ нему отъ братьевъ) довольно неясна у Благослава; точно также Благославъ, повидимому, не различаетъ двухъ гоненій на братьевъ (1461, 1468—1471 гг.). Но не слѣдуетъ

забывать, что это различеніе и для современной исторіографіи — предметъ не легкій и не безспорный...

Наконецъ, когда Благославу приходилось выбирать между противорѣчащими другъ другу источниками, то онъ не прибѣгалъ къ условному, внѣшнему ихъ примиренію, а выбиралъ одинъ изъ нихъ, при томъ такъ удачно, что и новѣйшая исторіографія только подтверждаетъ справедливость его рѣшенія. Такъ, напримѣръ, разсказывая о сношеніяхъ братьевъ съ вальденцами, Благославъ относитъ ихъ начало ко времени, предшествующему устройству іерархіи въ Общинѣ. Въ этомъ случаѣ онъ идетъ противъ всей братской литературы, кромѣ важнаго въ историческомъ отношеніи трактата: «Jak se lidé mají míti k Římské Církvi»: Благославъ не только принимаетъ показанія этого трактата, но и слѣдуетъ ему буквально: текстъ «O původu» даетъ парафразу текста «Jak se lidé» etc. [1]). Точно такую же парафразу изъ «Jak se lidé» представляетъ и разсказъ Благослава о подготовительныхъ собраніяхъ братьевъ [2]), до послѣдняго, гдѣ производился выборъ священниковъ [3]).

Что касается описанія избирательнаго собранія и путешествія къ вальденцамъ за «подтвержденіемъ», то Благославъ въ трактатѣ «O původu» стоитъ на точкѣ зрѣнія господствовавшей у братьевъ, особенно въ сочиненіяхъ бр. Луки, традиціи: [4]) онъ не знаетъ перваго «подтвержденія» тотчасъ же послѣ выбора; признаетъ достаточность одного только духовнаго «подтвержденія» самимъ Богомъ; «подтвержденія» Стефаномъ разсматриваетъ лишь, какъ уступку человѣческому учрежденію; считаетъ Ми-

---

1) Ср. вообще разсказъ о происхожденіи замысла братьевъ устроить свое священство у Благослава — «O původu», гл. IX, со словъ: I snažili se na to s pilností»... до словъ: «A tak vždy»... съ тѣмъ же разсказомъ въ «Jak se lidé», со словъ: «A to již poznavše»... до словъ: «Ale když sme»... у Голля: «Quellen und Untersuch», I, 102—103.

2) Ср. IX гл. «O původu» и «Jak se lidé»... у Голля: «Jednota Bratrská», «Č. Č. M.», 1885, стр. 58.

3) Есть и другія заимствованія.

4) Goll, «Quellen», I, 30—38; 46—48.

хаила *первымъ* братскимъ епископомъ. Самый текстъ разсказа, его стилизація не указываетъ особой близости къ кому-либо изъ предшественниковъ Благослава. Представляется очень вѣроятная догадка, что Благославъ придерживался утерянnаго текста «Odpovědi» братьевъ на «Obrana viery proti Pikartuom» (послѣ 1479 г.): разсказъ Благослава напоминаетъ приведенное въ «Obrana» повѣствованіе самого Михаила при допросѣ [1]); въ братской «отповѣди» несомнѣнно должно было стоять возраженіе противъ утвержденія «Obrana», будто Стефанъ потомъ говорилъ лишь о покаяніи братьевъ, а это возраженіе мы и находимъ у Благослава; наконецъ, внѣшняя форма разсказа («Toho Michala sama druheho wyslali *sme*»...) [2]) выдаетъ заимствованіе, можетъ быть, буквальную выписку изъ утерянной «odpovědi»...

Другимъ источникомъ, кромѣ старой братской литературы, служили для Благослава разсказы тѣхъ людей «kteří nětčemu, sami přitomni byli a nětco od těch, jenž přitomni byli, slychali». Эти люди дали Благославу «dosti slušnau správu a příhody staré při počátku Jednoty zběhlé vypravovali» [3]). Итакъ, Благославъ сохранилъ для насъ часть братской традиціи. Самъ Благославъ, въ другихъ своихъ сочиненіяхъ, называетъ носителей этой традиціи и такимъ образомъ позволяетъ оцѣнить историческое достоинство и ея вообще и тѣхъ ея элементовъ, которые мы узнаемъ отъ Благослава, а черезъ него и отъ другихъ позднѣйшихъ писателей. Въ письмѣ къ Ю. Израелю (1557) Благославъ говоритъ о «seniores, qui adhuc vivunt, quorum nonnulli senio confecti, multorum certaminum et actionum variarum meminerunt» [4]), въ частности о «duo venerandi patres», frater Daniel senex et frater Venceslaus Vrautecensis, которые «non ita pridem in Domino obdormierunt, omnino dierum pleni, *qui et primos*

1) Goll: «Quellen», I, 104—105.
2) См. XI гл. «O původu».
3) См. I гл. «O původu».
4) Goll: «Quellen», I, 131.

auctores Unitatis nostrae noverant» [1]). Еще болѣе интересныя для насъ свѣдѣнія сохранилъ Я. Благославъ въ Некрологѣ братскомъ (во второй редакціи бр. Орлика), какъ объ упомянутыхъ выше бр. Даніилѣ Старомъ и Вацл. Вроутецкомъ, такъ и о другихъ братьяхъ. Проживая въ Простейовѣ (1540—1547) Благославъ «много слыхалъ отъ Вроутецкаго († 1552) о разныхъ дѣлахъ, которыя вершились въ Общинѣ отъ начала» [2]). О бр. Даніилѣ († 1553) Благославъ записалъ: «часто мы его слушали, когда онъ разсказывалъ... зналъ также старецъ всѣхъ старыхъ братьевъ въ Общинѣ... отъ Григорія, Михаила, Матвѣя» [3]). Бр. Николай Сланскій († 1542), зналъ [4]), по словамъ Благослава, старыя дѣла, происхожденіе Общины и охотно разсказывалъ молодежи [5]). Наконецъ, дядя (по матери) Я. Благослава, бр. Т. Безперо († 1565) отлично зналъ происхожденіе Общины (бр. Матвѣя и его сверстниковъ) [6]).

Изъ устъ этихъ людей почерпнулъ Я. Благославъ тѣ извѣстія своего трактата, которыя мы встрѣчаемъ у него *впервые* въ братской литературѣ. Къ этой категоріи извѣстій приходится отнести 1) нѣкоторыя подробности о Рокиданѣ, какъ-то: а) упоминаніе въ проповѣди, что нѣкогда едва-ли доставало однимъ только студентамъ столько мяса, сколько теперь продается его на всю Прагу (гл. III); b) заимствованіе паномъ Валечовскимъ сюжета для своей картины на домѣ въ Долгой улицѣ изъ проповѣди Рокицаны (гл. IV); c) изображеніе современной церкви въ образѣ ладьи, обуреваемой на морѣ, въ одной изъ проповѣдей

1) Ibid., 130.

2) «Todtenbuch d. Geistlichkeit d. B. Brüder», изд. Фидлера въ «J. R. A.», I, V, 237.

3) «Todtenbuch», 238.

4) «od některého a sedmdesáte let mezi Bratřími jest za Bratra přijat» (т. е. въ 1460-хъ годахъ), по его собственному свидѣтельству v předmluvě къ «Listové a Jednání Bratří s Luteriány», см. у Голля «Arch. Ochranovský» въ Č. Č. M., 1876, 742.

5) Todtenbuch, 231.

6) Ibid., 249.

(гл. IV); d) его крики на братьевъ: «Takliž chcete míti hned všecko pojednau»! (гл. IV); e) его сужденіе о необходимости преслѣдовать братьевъ: «Haste jiskru: rozmůže-liť se oheň, pozdě bude teprv hasiti» (гл. VIII); 2) подробности о М. Лупачѣ a) его рѣчь братьямъ о причинѣ упадка таборитства (гл. IX); b) разсказъ о встрѣчѣ его съ однимъ человѣкомъ, на пути къ больному, съ Дарами; 3) подробности о бр. Григоріи: a) его пребываніе въ монастырѣ въ Прагѣ, какъ spravce; связанная съ этимъ его слава, сомнѣніе въ ея богоугодности и молитва Богу (гл. V); b) подробный разсказъ о его мученіи и видѣніи при томъ (гл. VIII); c) откровеніе ему о лицахъ, которые будутъ избраны первыми братскими духовными (гл. X); 4) особенно многочисленныя подробности о гоненіяхъ на братьевъ: a) исторія спасенія бр. Яна съ какимъ-то товарищемъ изъ Подѣбрадской башни (третій узникъ — безъ имени не спасся)[1]) b) разсказъ о Матвѣѣ Долянскомъ, c) разсказъ объ арестѣ бр. Григорія вмѣстѣ съ Галаромъ, Корункой, Ю. Петикостельскимъ и др.; d) отпаденіе Ю. Петикостельскаго отъ братьевъ, e) посланіе Вита Градецкаго противъ братьевъ на Мораву (гл. VIII); 5) имена нѣкоторыхъ старыхъ братьевъ, какъ-то: Прокопа баккалавра, Юрія Петикостельскаго, Вита Великаго, Ѳому Пшелоуцкаго, переселившихся съ бр. Григоріемъ изъ Праги на Литицкое панство (гл. VII); того же Прокопа, Я. Кленовскаго, Я. Таборскаго, Ѳому писаря, Амвросія, присоединившихся къ Общинѣ уже во время гоненія (гл. VIII); 6) нѣкоторыя подробности объ избирательныхъ собраніяхъ братьевъ: a) указаніе на то, что и предварительное [2]) собраніе совершалось тамъ же, гдѣ и послѣднее, b) мѣ-

1) Та же исторія *коротко* разсказана и у Ѧфета «Hlas strážného» fol., 97, гдѣ она сосредоточена около личности не спасшагося узника, который, былъ не кто иной, какъ глава таборитовъ — Николай Бискупецъ; его товарищи не названы (указано, что они ушли къ «Rychnovu mezi své»). Сопоставленіе этихъ извѣстій (Ѧфетъ ссылается на книгу «Starý Čech») бросаетъ нѣкоторый свѣтъ на отношенія послѣднихъ таборитовъ къ первымъ «братьямъ»...

2) У Благослава только 2 (а не 3) собранія.

сто собраній — дер. Льгота (а не Льготка), c) таинственный голосъ (jižť jest čas) на 1-мъ собраніи (гл. IX), d) рѣчь Григорія на 2-мъ собраніи (гл. X); 7) подробности о пророчествѣ королю Вацлаву о братьяхъ: a) пророчество м. Матвѣя Парижскаго, b) сообщеніе о томъ братьямъ «какого-то Палечка» [1]).

Большинство изъ этихъ извѣстій сохранилось для насъ въ позднѣйшей литературѣ по исторіи Чешской Общины — у Камерарія, Лазицкаго и бр. Яфета; но если до сихъ поръ историческая наука относилась недовѣрчиво къ этимъ извѣстіямъ въ виду сравнительно-поздняго (послѣд. четверть XVI и нач. XVII вѣковъ) ихъ появленія и неизвѣстности ихъ первоисточника, то теперь ихъ историческая достовѣрность значительно поднимается въ цѣнѣ: Я. Благославъ взялъ ихъ изъ устъ носителей довольно свѣжей братской традиціи и *передалъ* вышеназваннымъ писателямъ. Здѣсь мы приходимъ къ вопросу о вліяніи трактата «O původu Jednoty Bratrské» на позднѣйшую литературу.

Уже въ первой части нашей работы была показана зависимость Яфета (эта зависимость видна и въ его «Hystoryа o původu Jednoty»; см. извлеченія Голля въ Č. Č. M., 1876) и Регенвольсція отъ названнаго трактата Благослава. Но этимъ дѣло не исчерпывается. Слѣдуя хронологическому порядку приходится прежде всего указать на зависимость отъ трактата Благослава Іоах. Камерарія въ его «Historica Narratio» (1574; изд. 1605). Матеріалъ для «Narratio» (какъ и для Proëmium конфессіи 1573 г.) доставлялся Я. Благославомъ черезъ бр. Цеполу. Какой это былъ матеріалъ? Это были 1) устные разсказы Цеполы Камерарію [2]); 2) какіе то чешскіе историческіе тексты, которые Цепола «e Bohemicis latine consignabat» [3]), 3) «Commentarius» Лазицкаго [4]) —

1) Вѣроятно, именно Я. Благославъ сдѣлалъ помѣтку на полѣ противъ словъ трактата «O dobrých a zlých kněžích»: «jeden člověk znamenitý» въ I т. A. B.: «Palček to bratr pravil», когда I т. попалъ въ его руки, послѣ переселенія къ Черному въ М. Болеславь.

2) Gindely, Quellen, 331 (J. R. A., II, XIX).

3) Ibid., 339.

4) Ibid., 328.

scriptum, quod senior (Благославъ) obiter tum inspexit, *quaedam notavit*» [1]); 4) какія-то «breues istas Blahoslai notas seu annales nostros» [2]), 5) senioris (Благослава) Epitome.

Что въ числѣ пособій Камерарія была и «Summa» Благослава (вѣроятно, указанное выше «Epitome»), что она оказала большое вліяніе на «Narratio», это доказано проф. Голлемъ [3]).

Но цѣлый рядъ извѣстій въ «Narratio», очевидно, заимствованъ изъ трактата «O původu Jednoty» (черезъ уста Цеполы, изъ замѣтокъ Благослава по поводу «Commentarius» Лазицкаго, изъ перевода Цеполы, изъ «O původu»): картина Валечовскаго (свободная парафраза) [4]); извѣстія о жизни бр. Григорія до образованія его кружка [5]) (близко къ Благославу, кромѣ упоминанія о монастырѣ); извѣстіе объ арестѣ въ Прагѣ и мученіи братьевъ [6]), «quorum capita» были «Georgius Quinquecclesiensis et Halar quidam titulo Baculatii ornatus (мученіе Григорія не разсказывается; вмѣсто указанія на отступничество Ю. Петикостельскаго общая фраза: «quidam extra hanc (fratrum congregationem) permanserunt»); совѣты Ю. Подѣбраду еп. Іошта и босяка Павла [7]); исторія Матвѣя Доланскаго [8]) (обратившеюся оказывается не дѣвушка-служанка, а ея хозяйка, matrona; никоторая не названа по имени); встрѣча М. Лупача съ прохожимъ [9]). Въ послѣднемъ случаѣ Камерарій даетъ *буквальный* переводъ изъ Благослава:

Камерарій:	Благославъ:
«*Fertur autem aliquando accersitum hunc* (Lupacium) *ab*	«*Praví o něm, že když do vsi šel k netospéti s sváto-*

1) Ibid., 321.
2) Ibid., 328.
3) Quellen, I, 65—66.
4) Historica Narratio, 79.
5) Ibid., 80.
6) Ibid., 85—6.
7) Ibid., 113.
8) Ibid., 115—116.
9) Ibid. 89—90 и Благославъ, гл. IX.

aegrotato quopiam, in vicino *pago, cum accederet afferens panem et vinum,* rusticanum *hominem obviam ei factum esse, et venerantem in genua procubuisse, quem Lupacius molliter cruribus apprehensum erexit et digito ostensum caelum. Ibi, inquit, Christus in coelis est adorandus,* ubi sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis».

stí, vstrčiv ji do rukáva, *nějaký člověk, maje se s ním minauti, i klekl; on pak za vrch jej ujav, i pozdvihl jeho a řekl, prstem jemu zhůru k nebi ukázav: Tamto pán Bůh, synáčku, tomu se klaněj, a ne svátosti».*

Большая работа Лазицкаго «De origine et rebus gestis Fratrum Bohemorum» (послѣ 1580 г.) тоже отразила на себѣ вліяніе трактата «O původu». Когда Лазицій послалъ Я. Благославу свой «Commentarius» съ просьбой о новыхъ матеріалахъ для исторіи Общины, то Благославъ послалъ ему черезъ Цеполу «ea, quae ad materiam illam requiruntur et haberi poterant», причемъ Цепола лично долженъ былъ объяснить Лазицію употребленіе присланнаго и еще кое-что — сверхъ того — что нужно знать Лазицкому [1]). Цепола встрѣтился съ Лазицкимъ въ Виттенбергѣ 28 августа, «precipua tamen capita ex animadversionibus senioris ei exposuit», а «notata» оставилъ при себѣ, ибо Лазицкій отправлялся во Францію и на обратномъ пути долженъ былъ заѣхать къ братьямъ, на Моравy [2]). Лазицкій, дѣйствительно, былъ потомъ у братьевъ, хотя мы и не знаемъ, что онъ отъ нихъ вывезъ для своей работы. Во всякомъ случаѣ его «De origine Fratrum...» [3]) обнаруживаетъ вліяніе трактата «O původu Jednoty». Вотъ нѣкоторые примѣры.

---

1) Письмо Благослава Лазицію 14 іюля 1571 г. Gindely: Quellen, 327; ср. отчетъ Цеполы, ibid., 321.

2) Ibid., 330.

3) Текстъ хранится въ Гернгутѣ; къ сожалѣнію, въ Прагѣ нѣтъ копіи; и потому пришлось пользоваться только тѣми отрывками, которые даетъ 1) Голль въ своей работѣ «Jednota Bratrská» и 2) изданный Коменскимъ «Liber octavus» (съ particularia quaedam excerpta), изд. 1649 г.

Разсказъ о жизни бр. Григорія [1]) — очень близкая къ оригиналу парафраза изъ начала V-й гл. «O původu».

Разсказъ о мученіи и видѣніи бр. Григорія [2]) — переводъ изъ VIII-й гл. «O původu»:

Лазицкій:

«Eodem anno adeo *crudeli supplicii genere tortus est* pius ille *Gregorius... ut in Summa exanimatione minime sentiret tormenta...* Dum hoc fit, *intervenit Rockezana*, lacrimabundus crocodilus, *fortunam cruciati sua velle permutare dicens. Tum Gregorius, quasi somno solutus, miratur, cur sibi latera prurirent; verum conspectis perustis visceribus* et quibus distentus fuit fidiculis, rem gestam cognovit и т. д... *Narrabat idem, se semimortuum vidisse in somnis magnum avium numerum selectiores fructus arboris* cujusdam *depascentium, quorum in medio stetisset adolescentulus cum virgula, qua illas ab altiori concessu prohibebat»...*

Благославъ:

...«Vzali *bratra Řehoře*, aby jej *mučili; on pak* na škřipci *omdlel, co oni táhli, pálili, on toho nic necítil...* Mistr *Rokycan, přišed* a jej uzřel *... řekl.* Ach, milý bratře Řehoři, co mi tě líto, *co bych já rád na tvém místě byl». Ale* bratr *Řehoř* po malé chvíli *vokřál, divil se*, proč mu tak těžko, a *proč ho bokové svědí, i ohledal* rukau, an *na bocích zedraný i opálený*, i tožť teprv *srozuměl, že jest zmučen... Bratr Řehoř* některým *pravil, že když v té mdlobě... byl* ani živ ani mrtev, *vidění* takové *viděl, že drahný počet ptáků ovotce ušlechtilé majíce se pásli, mezi nimiž* mládenec *s raffijí stál, a když který z těch ptáků z místa svého vejše vystupovati chtěl..., vejše vstupovati nedopustil»..*

1) Ср. текстъ у Голля Č. Č. M., 1884, 168 съ текстомъ «Summa» у Голля «Quellen», I, 117—118.

2) Текстъ у Голля, Č. Č. M., 1884, 462.

Въ разсказѣ о избирательныхъ братскихъ собраніяхъ Лазицкій болѣе слѣдуетъ трактату Я. Благослава «O pûvodu», чѣмъ его «Summa» (о первомъ собраніи: мѣсто Льгота; собралось «LXX circiter clerici, nobiles, cives, agricolae»; голосъ: jest ma vûle; о второмъ собраніи: рѣчь бр. Григорія собранію; пѣсня «Gaudeamus omnes» — факты, отсутствующіе въ «Summa» и имѣющіеся въ «O pûvodu»)[1]).

Есть основанія думать, что и Я. Амосъ Коменскій, при составленіи своей «Historia persecutionum» (1648; позднѣе — въ 1663 г. по-чешски: «Hystoria o těžkých protivenstvích») пользовался трактатомъ Я. Благослава: что онъ имѣлъ этотъ трактатъ, за это говоритъ уже необходимость для Коменскаго бороться противъ нападеній Март. изъ Дражова, который, какъ мы видѣли выше, ссылается на Я. Благослава; факты, которые мы могли бы считать заимствованными изъ Благослава, Коменскій, правда, могъ взять и у Яфета; но нѣкоторыя подробности какъ будто свидѣтельствуютъ и въ пользу прямого заимствованія изъ Благослава; Коменскій, напримѣръ, сообщаетъ о крикѣ враговъ «братьевъ». «Haste jiskru, než z ní oheň vzejde»; въ разсказѣ о видѣніи бр. Григорія употребляетъ, вмѣсто слова «prut», Благославово «raffika» и т. п.[2]).

Оканчивая свое изслѣдованіе объ одной изъ первыхъ по времени работъ Я. Благослава, мы съ полнымъ правомъ можемъ признать за ней большое значеніе какъ въ цѣлой литературной дѣятельности Я. Благослава, такъ и въ литературѣ по исторіи Общины чешскихъ братьевъ. На основѣ этого изслѣдованія мы можемъ заключать о величинѣ той потери, которую понесла чешская историческая литература и современная чешская исторіографія, не получивъ отъ Благослава иныхъ, болѣе зрѣлыхъ плодовъ его историографической работы. Отъ этой спокойной исто-

1) Ср. тексты Лазицкаго въ «Liber octavus», 193—5, у Голля: «Quellen», I, 133—136 съ текстомъ «O pûvodu», гл. IX—X.

2) См. «Hystoria t. prot.», стр. 52 и 53, изд. 1844 г.

піографической работы отвлекло Я. Благослава — прежде и болѣе всего — то тяжелое положеніе, въ которомъ пришлось жить ему и цѣлой Общинѣ подъ воздѣйствіемъ національно-религіозной политики Габсбурговъ въ земляхъ чешскаго племени.

Н. Ястребовъ.

B.

O původu Jednoty Bratrské a řádu v ní.*)

KAPITOLA I.

Dobrau vědomost máš, bratře a tovaryši milý, jak časův předešlých lidé někteří, zlostí a závistí ďábelskau podjati a zapáleni jsauce, netoliko mluveními svými na to (se) byli myslili, jak by Jednotu, v ní(ch)ž i my také duší svých spasení důvěřili sme se, zhaněli, zplundrovali a za bludy a svody plnau býti kázali. A tu jakož chytraři spůsobem tím před se byli vzali, že jsau původ Jednoty i řádu, kteréhož se v ní užívá, ukazovali, ale ne-

*) Очень хорошая съ точки зрѣнія каллиграфіи рукопись трактата Я. Благослава не представляетъ ничего интереснаго съ точки зрѣнія правописанія, въ виду какъ поздняго сравнительно времени рукописи, такъ и невыдержанности характера правописанія: при господствѣ g вмѣсто j, ss вмѣсто š, w — вмѣсто v, попадаются и случаи съ j (i); š и v; y и i употребляются безразлично; надстрочные знаки — въ видѣ и точекъ и крючковъ — становятся рѣже по мѣрѣ приближенія къ концу рукописи (система крючковъ — въ рукописи, повидимому, вторичнаго происхожденія): сокращенія крайне рѣдки и просты; интерпункція почти отсутствуетъ. Въ виду всего этого издатель рѣшилъ при изданіи рукописи во всѣхъ указанныхъ случаяхъ руководиться правилами современнаго чешскаго правописанія. Знакъ [ ] заключаетъ въ себѣ пропущенное писцомъ, по предположенію издателя; знакъ ( ) — лишнее въ рукописи; въ нѣкоторыхъ случаяхъ издатель оставилъ въ текстѣ ошибки писца, отмѣтивъ ихъ въ подстрочныхъ примѣчаніяхъ. Въ немногихъ случаяхъ даны и «реальныя» замѣчанія къ тексту. *Издатель.*

dovodili nebýti z Boha, ale z lidí těch, kteříž [se] od římské církve (oni řkau svaté) a tak od Krista odtrhli, a tudy tratohnati[1]) chtěli, že by to všecko z satana, hada chytrého, pošlo; čehož kdy [by] byli dovedli, snadně by jim bylo dokázati, že vše (2 b), což z ďábla pochodí, Bohu nemilé a odporné jest. Ne pro jinéť sau se na to vydali, než proto, že vše pravda ta, kterauž pán Bůh v ní má, v oči je bodla, tak aby i lid mnohý známost jí měl; protož nesměli se na to tak zhruba pustiti, aby učení jich zákonu božímu protivné býti pravili, ani také život jich aby se s Kristovým a apoštolským nesrovnali (sic!), neb by tudy se sami v lidu zkazili a za hříšníky odsaudili, nebo mnozí z lidu obecného (kteříž ostřejšího rozumu sau) učení bratrské pravější i život jejich ctnostnější býti znají nežli kněží papežových. Ale ješto ďábel nerad, což započal, nechává, až i dokoná, i navede na to tyto také, aby opatrnější cestu vymyslili a zhaněti (jakož sem napřed řekl) původ Jednoty, i kněžství pravého že nemají, opravdově se snažili. A tak se jim zdálo, že toho snadně dovedau, a již za to nepochybně drželi, že jim nikoli z té bratří nevyjdau, ale i v tom jim pán Bůh překážku učinil. My pak, bratře můj milý, z té příčiny vidauce těch lidí takovau bratří, předků našich milých, snažnost, mnohá spolu rozmlauvaní mívali jsme, jakož o tom dobře víš, porozsuzujíce a vyhledávajíce, kterak bychom (kdyby na nás takoví přišli) původ Jednoty Bratrské i kněžství neb řádu jejího zastávali a Jednotu původem z Boha i řád pravý v ní ukázali. Však nepamatuji se, abychom kdy na čem jistým zůstali, a protož od té chvíle vždycky sem byl žádostiv pravau zprávu od někoho těch věcí míti, ne proto, že bych pochyboval v mysli své o tom, že by Jednota Bratrská původ svůj z Boha neměla, ale pro potřebu již oznámenau. Když sem se pak na to od mnohých pilně přeptávaje, nikdiž toho nemohl doptati a od těch, kteříž snad (a bezpochyby) o tom dobrau vědomost měli, pro některé příčiny, zvlášť pro tu,

1) Sic! Чит. trátorati.

aby mi to k všetečnosti po(3, b)čteno nebylo, nesměl sem se tázati: nevěda se tedy kam vrtknauti, i uložil sem sám u sebe, což bych mohl nejvíce knih učení o víře i o původu od bratřích (!) našich, zvlášť starších, sepsaných sobě zjednati a v ty se vší pilností nahlídnauti, naději jistau maje, že pravého smyslu z nich o té věci nabudu. A učinil sem tak, a spisů nemálo bratrských zjednav si, pilně sem je přehlídal, k tomu i mluvení mnohá s těmi, s kterýmiž slušalo a možnost byla, o té věci sem míval, kteříž mi toho dosti slušnau zprávu dávali a příhody staré, při počátku Jednoty zběhlé, vypravovali. A tím obojím, tak mi se zdá, že při té věci kruntovně, jakž sama v sobě, zpraven sem a tím, čehož sem i s tebau lačněl dávno, nasycen. Ale aby snad z paměti mé to, což bych z týchž rozmlauvaní společných nabýval, nevy(4)padlo, na krátce sem těch věcí poznamenal. Mysle pak na to, že i ty (poněvadž také té žádosti byl si, o těch věcech jistau zprávu nějakau, jako i já, míti) budeš o to pečovati, aby buď skrze čítaní knih bratrských, buď společnau[1]) rozmlauvaní o tom s těmi, kteříž našich věcí povědomi jsau, jisté zprávy při těchto věcech došel: i tau příčinau to, což sem byl sobě krátce znamenal, nětco málo toho pozpraviv, přepsal sem a tobě teď posílám v tom aumysle, aby ty, přečta to, jestliže co více ještě o těch věcech víš, i přidal k tomuto mému, aneb jestliže bych pochybil, aby proměnil a sumau aby s tím tak, jako by tvé bylo, nakládal, společné dobré obmýšleje. Věřím, že žádost má bude naplněna. S tím dej se nám pán Bůh všemohúcí ve zdraví shledati a ten tejž račiž zpravovati cesty a kroky naše. Amen.

---

1) Sic! Ч. společná.

KAPITOLA II.

Zjevně svědectví písma svatá tomu vydávají, že jest Bůh vždycky, jakž sau na zemi lidé počali býti, své, kteříž sau se jemu líbili, míval; neb ačkoli Adam, první člověk, v hněv boží jest upadl a zlořečenství pro skutek jeho na všecky lidi, ano i na některé jiné živočichy, ba i na tu zemi jest vydáno, však pro to milosrdenství svého od něho jest Bůh neodjal, ale, jak jest v zlořečenství a tudy mnohé bídy a zámutky vydal, tak ihned zaslíbení milostné, jímž by se v těch převelikých auzkostech svých potěšovali, jemu učinil a tolikéž i jiným synům, vnukům a potomkům jeho jest činíval. Za času Noe také jest Bůh vzhlédl na svět; žádného dobrého jest neuzřel, však uzřel toho, kdož mu se líbil, t. Noe etc. Ale nech se tam nezavodím; čemuž můžeme z pí (5) sem svatých lépe se naučiti, tuto šířiti nemíním. Sumovně toliko nechť toho doložím, že snadně z písem svatých to může ukázáno býti, že jest Bůh od počátku věkův a stvoření světa vždycky měl ty lidi, kteříž se jemu líbili. Jakož pak to bylo před Kristem, tolikéž vězme po Kristu, a bude až do skonání světa. Ač pak ne tak může pořad všech mužů bohobojných a lidu jich se přidržícího, kteříž byli po apostolech, z písem svatých ukázán býti, jako těch, kteříž před Kristem bývali, počna od Adama: však proto kronikami a sepsáními mužů pobožných, kteříž hodnověrní svědkové příhod za těch časův stalých jsau, ukázáno to býti může, jako z kroniky Eusebia Kesarenského, kteráž Tripartita slove, a jiných mnohých. A byť pak i z těch nemohl řád(5, b)ný pořádek (ale můž) vyhledán býti, tehdy to samo povědění Kristovo, kdež dí: «S vámi sem až do skonání světa», nás na to přivede, abychom tomu, že Bůh své na světě vždycky má, povoliti musili, ač pak velmi v malém počtu bývali, zvláště za dnův Eliáše proroka, kterýž horlivě k Bohu mluvil i to řekl: «Já sem-prý-sám, Pane, zůstal, toliko jiní se všickni po modlách

uchejlili». Ale co mu odpověděno od Boha? «Mámť já ještě sedum tisíc lidu, kteříž kolenau svých před Bálem neskláněli». Takž jest i po všecky časy bývalo, že někdy nemnozí jedni o druhých věděli a jedni s druhými bývali, a někdy také zase Bůh, kdež ráčil, rozšířil své v veliké množství, jako za časů apostolův. I odkud tedy býval Jednoty původ a pospolnost těch lidí, kteříž z tak malička ve mnohý počet (6) rozšířeni od ducha božího bývali? Odnikud jistě odjinud, než od Boha, kterýž je tak rozmnožoval. Čehož kdo se doptati chce, musí očí svých vejše pozdvihnauti, a ne tu původu hledati těch lidí, kdež se rozmnožovati a růsti v větší počet počali; neb ne tedáž (!) teprv počala pravda na světě u lidí býti, ale prvé byla, hned od prvního člověka počna; ten jest původem všeho toho, a jemu jest původem Bůh, v němž vše svůj počátek a bytnost má a z něho ji béře. Když bychom chtěli při takovém obnovení původu hledati obzvláštního, musilo by několiko těch původů býti, poněvadž (jakž řečeno napřed) nejednau se rozšiřovati počínali. Ale musíť jedné a též věci jednostejný původ býti; jakož původ rozhlášení pravdy a pospolnosti byl z Boha, tak ta- (6, b)ké i potom, když se zmenšila ta věc a Bůh opět takovauž pospolnost míti chtěl, sám se v to vkládal a býval toho původem. Na to tedy předně musí se pohleděti, jakýž jest ten lid a jakého obcování, kteříž se tak, jsa od jiných oddělen, rozmáhá: na nových-li se kruntích zakládá, čili starých se dobrav, i na tom dělá. Jestliže jest věc nová a nikdy prv nebývalá, jižť jest dosti důvodu, žeť není z Boha; neb dí apostol: «Jestliže by vám kdo jiné evanjelium kázal, budiž proklatý». Pakliť ukázáno bude, že lid ten nic jiného před se nebéře, ale to, což již prvé bývalo, jižť bude slušeti, aby ti kruntové a stavení, kteréž prvé bylo na těch gruntích vzdělané, rozvážené bylo; a jacíž ti gruntové s tím stavením byli prvé, dobří nebo zlí, tak také i tito vystavení budau dobří nebo zlí, když se jedno ve všem (7) s prvním stavením toto nové srovnávati bude. Pro tento pak konec, můj milý bratře, tuto

obšírnau řeč sem učinil, abych ukázal, že původ bratří a té pospolnosti, kterauž mezi nimi vidíme, jíž také aučastníci sme, není odjinud, než z Boha, a že, budeme-li právě hledati původu a počátku bratří — tak, abychom, jako u příkladu Pán učí, od jablka před se po ratolestech šli, až bychom se i kořene (jako klubka po niti) uptali — tehdy nepřijdeme k jinému původu, kruntu aneb kořenu, než k tomu, kterýhož jest Otec nebeský vinařem, jenž jest Kristus, a že bratří sau také z téhož kořene ratolesti. Ukázav pak pospolnosti bratrské původ z Boha všemohaucího a k lidskému pokolení obzvláštní milosti nakloněného býti, jako i jiných jednot a pospolností, kteříž před nimi bývali a na těch gruntích (7, b) se zakládali, již k tomu ale se obrátím, abych také o tom, skrze koho se to a jak dálo tehdejšího času, když se to boží dílo rozšiřovati počalo a Jednota tato se začínala, oznámil, a to tak, abych netoliko ukázal, jak sau se rozmáhati počali, v řád jak uvedeni, kde kněžství vzali, ale s některé částky i to dotknuto, co se jest zvláště osobám těm, kteříž přední byli, ano i vší jednotě přiházelo, jak se dařilo, jaká pokušení a zámutkové, auzkosti i nebezpečenství, ba což více, k životu sahání, na ně přicházelo. Umínil sem pak, abych něco vejše začal, nežli od toho času, v němž se Jednota začínala; neb tudy se bude moci snáze rozuměti, jaké sau příčiny předkům našim k tomu, aby od kněžstva a jednot jiných se oddělili, se daly; i tomu se odtud snadně srozumí, že ne bratří sobě smyslili učení a víru (8) takovau, kteráž se mezi nimi vidí, ale že jest to vše prvé, nežli se bratří oddělili, na světě bývalo u lidí, kterýmž to Pán Bůh, jako i potom bratřím, dáti ráčil; oni pak, ti bratří, že jsau těch starých gruntů, to jest té čisté pravdy, se chopili a jí až podnes se drží: ač pak před vyzdvižením této Jednoty velmi maličký počet těch byl, kteříž praví boží ctitelé byli, jako za kterého Eliáše, však proto že sau vždy bývali jedni po druhých až do bratří.

KAPITOLA III.

Jest tomu již více než dvě stě let, jakž někteří muži učení netoliko v umění pohanském (kteréž sedmero slove), ale také i v písmích svatých, k tomu také od Boha z milosti duchem jeho majíce k tomu srdce ohnuté a tam nakloněné, zpatřovali v mysli své a v saud brali sau mnoho věcí z náboženství křesťanského, kteréhož papež hla(8 b)vau v Římě se činil, a takovým mnohým a pilným a častým rozsuzováním na to sau přicházeli, aby o papeži a spolupomocnících jeho sjednocených zlé smýšlení měli. Neb zákon Páně čtauce, vůli boží, která by při kterých věcech byla, poznali, a římské mravy, ustanovení, řády rozličné vidauce, vůli boží jí[1]) odporné a proti ní čelící je seznávali, zvláště když viděli, ano papež nade všecky panovníky světa povýšil se, zboží císařské k sobě shrnul a zprávcím světským, a ne duchovním učiněn s svými kardinály; též lásky při něm nemohli se doptati, neb viděli a rozvažovali, co jest činil křesťanům jiným, kteříž jeho bezbožnostem povolni býti nechtěli. Protož ti dobří muži, tyto i jiné mnohé věci vidauce a z toho římskau církev daleko od podobenství první církve, Kristem i jeho apoštoly obnovené, odešlau a již na nejvyšším stupni nešlechetnosti po(ga)stavenau poznávajíce, nemohli toho nijak v srdcích svých a v svědomích chovati; ale psali jsau rozličné a mnohé knihy o církvi římské, papežích, kardinálích a o všem tom komonstvu, mnoho dotýkali zavedení při ní, ukazujíce, že ona jest ta nevěstka svatojanská, krví svatých opilá, na šelmě (to jest lidu zhovadilém) posazená, mocně písmy svatými a rozličnými důvody dovodíc, nebezpečenství velikých a mnohých, kteráž sau potom na ně přicházela, se opováživše, neb někteří pro ty věci o statky, o poctivosti i o hrdla přicházeli, o čemž níže bude. Tak jest jim to římská

1) Sic! Č. je.

rauška platila, když jen o kterém, že se zjevil, věděla. Tito pak sau byli ti muži a takto o tom psali. Jako jeden byl Robertus, pán Linkonylnský[1]), ten takto mluvil: «Pastýřové duchovní jsauť příčina porušení víry a života křesťanského; a byť jiných zlostí v sobě (9, b) neměli, než samo to, že nekáží čtení svatého, jsauť antikristové, satanášové proměnění v anděla světlosti, lotři a zloději etc.» A ten tejž níže: «A toho všeho zlého příčina a studnice a počátek jest tento dvůr neb stolice římská». Bernart[2]) Super cantica: «Lekejte se, kněží, kteříž tak se chováte nešlechetně, že na stravě, kteráž by vám stačiti mohla, nemajíce dosti, zbytky, jimiž by chudí od hladu mohli zachováni býti, nevěrně a svatokrádežně zadržujete a na požívaní své pýchy a smilství živnosti chudých obracovati se nestydíte a tak na dvé hřešíte: jedno, že cizí rozchvacujete, druhé, svatých věcí v svých marnostech a mrzkostech zle užíváte; protož drží vás pejcha, abyste se nepokořili ku pokání». A týž ad Eregenium dí: «Plnáť jest pyšníkův církev, a není, kdož by v mrzkosti měl skut(10,a)ky i přípravu její». František Petrarcha v epištolách svých bez titule[3]) mocně toho dovodí, že církev římská jest ta nevěstka okrášlená zlatem, napájející a trávící krále zemské a všecky národy, a že jest napsáno na čele jejím Babylon. Mistr Milíč, Čech dávní, kněz nábožný a učený, ten v sobě mnohá myšlení a nucení míval, aby šel do Říma a svědčil, že již Antikrist ve vší moci přišel. On pak s postem se modlíval, jest-li to vnuknutí a myšlení od Boha, aby to ráčil oznámiti skrze kohožkoli jiného hodnějšího. Nemoha pak zbýti toho, musil jíti do Říma a tam psal na dveřích: «An-

---

1) Робертъ, еп. Линкольнскій, † 1253, одинъ изъ предшественниковъ Виклифа; боролся съ папой Иннокентіемъ IV; авторъ «Dicta» или «Sermones»; наиболѣе извѣстна Sermo coram Innocentio papa IV a 1250 Lugduni propositus cum prologo; см. кодексы Праж. Унив. Библ. VIII. B. 8; VIII. B. 14; VIII. B. 20.

2) Бернардъ Клервальскій аббатъ; Благославъ разумѣетъ его «Sermones in Cantica canticorum», M. P. L., 183 и «De consideratione libri V», писанныя для папы Евгенія III (послѣ 1148 г.) M. P. L., 182.

3) «Epistolae sine titulo».

tikrist jest již v církvi!» Mistr Matěj Pařížský [1]), kanovník na hradě pražském, kterýž tam na hradě leží, nad jehožto hrobem jest ephit(h)aphium, jehož před několik(10, b)nácti lety kanovníci několiko řádků uřezali, ten napsal dvoje knihy nemalé o samém Antikristu, kteréžto pan Zaječitský z latinského jazyku do českého přeložil. Také potom v království Englickém byl Jan doktor Evangelicus, příjmím Viglef, muž učený; ten mnoho knih napsal, jedny De veritate sacrae scripturae Dialogum, De veritate Trialogum, in Magistrum Regulas (sic!) sententiarum (?), Contra omnes Regulas, (?) pleges monachorum (?) a De Antichristo [2]), a v některých knihách svých široce zavedení římské oznamuje. Toho Jana po smrti Constanské concilium odsaudilo za kacíře a kosti z hrobu vyníti dali, spáliti a popel do vody vsypati. Jeho knihy některý rok před tím koncilium když sau do Čech do koleje pražské (někteří praví, že od mistra Jana Husi) přineseny (toho času zname(11, a)nité velmi učení bylo a studentů veliký počet byl), mnozí z študentů, mistrů a bakalářů etc. je přepisovali; jedni haněli a druzí je chválili, ale přemáhali ti, kdož oblibovali, ty, kteříž je haněli. Ale arcibiskup z rodu Hazmburských, pauhý lejk, kterýž se teprv abecedě učil, když na arcibiskupství volen byl, ten, naveden sa na to od některých, kázal sebrati těch knih, co nejvíc mohl, a spáliti na Malé Straně v Praze. Eneas Pius papež píše [3]), že na dvě stě těch knih bylo připravených. Někdo pak z študentů píseň o tom složil, v níž v jednom verši takto položil: «Arcibiskup Zbeněk (!)

---

1) Разумѣется часть «Regulae veteris et novi testamenti»—«De abominatione in loco sancto», напечатанная, какъ произведеніе Гуса, въ Нюренбергскомъ изданіи его сочиненій; о переводчикѣ на чешскій языкъ — Зайечицкомъ см. J. Jireček, Rukověť I, 432.

2) Перечень сочиненій Виклифа сдѣланъ въ рукописи иной рукой на оставленномъ пустымъ мѣстѣ; мѣсто — явно испорченное; исправленіе издатель находитъ излишнимъ; названія, сопровождаемыя знакомъ? отъ издателя, не встрѣчаются въ книгѣ Shirley: «A catalogue of the original works of John Wyklif», 1865.

3) «Historia Bohemica» папы Пія II (Эннія Сильвія Пикколомини) † 1464.

abeceda spálil knihy, co v nich psáno, nic nevěda». Ale nechť krátce dotknu i toho, co jest se při tom pálení těch knih zběhlo, že koleátů několik set se zbě(11, b)hlo; sebravše se, zuřivosti jsauc plni a již k tomu hnuti, připravili káru a na ni vsadili nevěstku krásně připravenau, aneb raději žáka, jakož Lupáč píše[1]), v rauše nevěstčím a na karách všudy vůkol navěšeli bully a listů papežských, kardinálských a přeládských a vozili po Praze tu káru s křikem; a nevěstka, sedící na ní, úlistně lahodila lidem a žehnala; a přitáhnauce tu káru na Nové Město, spálili tu káru pod planýřem se všemi těmi listy a pečetmi mnohými a velikými, a to vše na potupu prelátům. Kněz Martin píše a to za div nemalý klade. Jakož jistě jest div. Neb tehdáž král Václav na dvoře v svém majestátu na Novém Městě bydlil; a arcibiskup se všemi kanovníky na hradě svatého Václava Patriarcha na Vyšehradě; purkmistr s konšely v moci auřadné na rathauze Starého Města a též na Novém Městě na dru(12, a)hém rathauze, až i na třetím, z Malé Strany; Čechové také v řemeslech; obec veliká, Universitas, to jest učení koliátské u velikém množství a síle veliké, ješto tehdáž všecka Praha jim nemohla odolávati, jakož potom Rokycan na kázaní to mluvil: «Co-prý-nyní na všecku Prahu prodávají masa, to teprvé na samy koliáty a studenty sotva stačovalo», — téhle všickni, tak veliké moci jsauce, podle arcibiskupa byli, a tak ta věc napřed již pověděná na potupu arcibiskupskau i všem vyžším a nižším z té láje papežské stala se, a to beze vší překážky. Potom tak to zmizelo, ač proto v nich za dlouhý čas vězelo; a to bylo okolo léta Páně tisícího čtyrystého. A potom, když se psalo léta Páně tisícího čtyrystého desátého, Mistr Jan Hus z Husince, kteréhož Bůh jakož zvláštním (12, b) duchem, tak i skrze ty knihy doktora z Anglie k tomu ponukl a na místě jiných pravdy obhájců, kteříž již v Pánu zesnuli byli, učinil, kázal v Betlémě a spisoval «Traktát

1) См. Höfler: «Geschichtschreiber d. Hus. Beweg», II, 171—173.

o církvi svaté»[2]), dovodě v obojím tom na preláty, že sauť hříšníci pyšní, lakomí, smilní etc., a že to na ně nesluší, pravil. Pro taková mluvení i psaní hrdlo sau mu odjali po několika letech. A toho času, když král Václav pro Mistra Jana Husi a Jeronyma Čechů studentů povýšil, jiných národů ponížil, dav Čechům tři hlasy a jiným národům jeden toliko, ještoprvé bylo pět tisíců studentů z Prahy vyšlo. Potom mistr Jakúbek, tovaryš Husův, napsal o Antikristu velmi příjemný spis, i mistra Milíče v něm přivodě; psal také i o těle božím, bera pomoc z mistra Matěje Pařížského, proti čemuž Táboři se postavili a jej za bludného položili. Též i jiní mnozí mistři, těm podobní, též činili, jako (13, a) mistr Drahovec, Kaniše, Příbram, kteréhož i mistr Václav Koranda přivodí takto: «Mistr (prý) Jan Příbram *In libro argumentorum, quem dedit consuli[bu]s antiqua[e] civitatis Pragensis*:[3]) Církev římská, tak mnohotvárného kurevství a všelikých nečistot se dopauštějící proti přikázaním, jest hříšnice nejmrzutější, do jiných krajin z sebe nečistotu vydávající; onať jest ta žena všelikého smilství a rozličných ohavností mátě, kteraužto svatý Jan viděl».

KAPITOLA IV.

Mezi pak tím Jan Rokycan, kněz a volený arcibiskup od české strany pod obojí, velmi mnoho o zavedení psal i kázal v Tejně u Matky boží za mladého krále; na jehož kázaní bývalo množství lidu i učených koleátův a žákův, kteříž spi(13, b)—sovali jeho kázaní; o jehožto kázaních šíře nežli o jiných psáti budu, příčinau dále psanau. Také k prvním doktorům,

1) «De ecclesia», см. у Flajšhans: «Literární činnost m. J. Husi», 1900, 70—71.

2) Пшибрамъ упоминаетъ, съ неодобреніемъ, это свое сочиненіе въ «De professione fudei» (1430 г.), напечатанномъ у Cochlaeus: «Hist. Hussit», 1548, стр. 501 и слѣд.

kteříž se proti římské církvi postavovali, přidal to, mluvě o římské církvi, že jest holý Antikrist, vtělený ďábel a vrch pekelný, křivé lučiště, silné rauhaní, hřích větší nežli proti Duchu svatému. Na kázaních pak svých, kteráž činil na Daniele proroka, Zjevení svatého Jana, kdežto praví o nevěstce, sedící na šelmě, koflík zlatý maje, a na Písně Šalamaunovy, Pláč Jeremiášův etc, o zavedení církve mnoho vypravoval, v římské církvi je býti ukazuje písmy a příklady mnohými a rozličnými.

Příklad jeho tento jeden jest byl, jímž on chtěl ukázati zavedení církve, pravě, že církev Kristova jest rovně taková jako nějaké veliké město, kteréž mnohými nepřátelskými autoky vypáleno, (14, a) rozbořeno a jako z kořen vyvráceno jest, až z něho všickni obyvatelé jeho rozprchnauti se a utéci musili. A nepřátelé toho města tak pilni byli, že blízko k němu nedopustili, aby měli zase požárníkům dopustiti je stavěti. Po mnohých pak časích, když tam žádný nesměl, město to právě zpustlo, lesem porostlo a trním hustým; někde kamení hromady a někde hlíny ležely, až i šelmy zemské a zvěř lítá tam se zběhla, tak že by jí se žádný neobránil. Velmi těžko a nesnadno bylo na to mysliti, jak to město zase vzdělati. Neb co prvé mělo by se činiti, rumovati-li a les vysekávati, čili tu zvěř lítau, drápavau, kausavau vypleniti, ana sebe i svých mladých brání, a kohož dosáhne, kauše a, můž-li, i udáví? Tak právě že jest se církvi Kristově, tomu krásnému a rozličných ozdob plnému (14, b) městu přihodilo, aby tak rozválené a bludy římskými zaromované, mnohotvárnými hříchy porostlé bylo, kteréž ukrutná a dravá zvěř opanovala, totiž papež s kněžími. A to pan Vaněk Valečovský, podkomoří království Českého, slejchaje, sepsal drahný spis císaři Karlovi a všem stavům o kněžích a na své domy v Praze v Dlauhé střídě dal sobě namalovati vůz, kterýž měl voje spředu i zzadu, a při každém voji čtyři koňové, na nichž kněží s pleší seděli formaníce, každý na svau stranu táhnouce, a vůz plný lidí, ani se bijí, rují, se-

kají etc. A tím malováním ukazoval to, což se bylo stalo tehdáž, t. že kněží proti sobě s vojsky leží a, každý svými trošty dobrými je štemflujíce, požehnání jim dávali etc. Jiný také příklad dával mistr Rokycan — o korábu, na moři bauřlivým plovaucím, řka: «Kdyby marináři a plavci neb zprávcové lodí, vidauce (15, a) nastávající nebezpečenství pro zbaurení vln mořských a větrů násilných, majíce se k tomu strojiti, jak by lidi, kteříž na lodí sau, a tak i samy sebe před takovým nebezpečenstvím bezpečné učinili podle umění svého, i dali se na hádku, potom i v svádu tak, až by nic na to, co se na ně i na všecky skrze nebezpečenství valí, nehledíce, i počali se bíti: v jakém nebezpečenství byli by všickni ti lidé, kteříž v ně aufali! Tak jest podobně přihodilo se v církvi svaté, že kněží — plavci, rozdělivše se na několik sekt, i bojují jedni s druhými a každý po sobě lid nemalý potáhli a tomu trošty dobré dávají, v nelibost k jiným uvodí, k bitvě ponúkají a vítězství štědře slibují; tak se jedni na druhé rozlítivše, o koráby s lidmi — plyň, kam plyň — nic nedbají, ba i sami nad sebau se zapomínají vidauce, že s lidem spolu na tom (15, b) korábu hynau. Přihodilo se také mezi tím, že biskup vratislavský, jménem Jost, v Praze na Malé Straně v kláštěře u mostu na kázaní, kteréž o nové mše činil, takto řekl mezi jinau obšírnau řečí: «Raduj se, matko, že syna kněze máš a pána Krista vnuka, jenž jest důstojnější nad pannú Marijí i nad anděly svatými; neb panna Marija jednau ho porodila, ale kněz, kolikrát koli svatau mši slauží, tolikrát vždy pána Krista znovu stvořuje; a nikda také andělům není řečeno: To čiňte na mé spolupamatování». Přes tejden týž v Praze, v Starém Městě v Tejně u Matky boží, mistr Rokycan kázal proti tomu biskupovi řka: «Slyšeli ste dnes tejden o té nové mši — «Raduj se, matko, že máš syna kněze». Ba by měla raději syna kata! Aspoň by sama těla mordoval, ale zlí kněží co oni duši zamordují! a někdy i s těly». A téměř až do konce kázaní (16, a) o zlých kněžích mluvil a tolikéž i jindy činil na kázaních svých,

když (!) mnoho kněží mladých, bakalářů, studentů a žáků bývalo, kteříž po něm řeči jeho psali. Než co jemu za to od mladého krále řečeno, že tak o biskupovi mluvil, viz o tom v Hájkově kronice, jak jest proto potom vyhnán. Těch časův vzbudil pak Bůh bratří nějaké, kteříž proto, že proti bojům a svárům tehdejším povstali a kázali, upáleni jsau u Tábora ve vsi Klokotech. Jichž potom hned následovníci byli kněží táborští, světlo pána Krista a v něm všecko spasení celé (a ne v někom jiným z svatých aneb světic) složené lidem oznamujíce, řád také přisluhování svatý vedli podle příkladu pána Krista a apoštolského, složivše všecka lidská ustanovení, při tom v rauše prostém lidu přisluhovali (16, b), mší neslaužili etc. Ale ti sau brzo skrze Zikmunda císaře utištěni a ze všech měst na Tábor vypověděni a po nevelikém času skrze krále Jiřího a mistra Rokycana sau zkaženi; neb král Jiří, mistru Rokycanovi věře a při obojích slyše, potupil Tábory bez saudu a z návodu Rokycanova, jemuž byli Táboři hanbu v Hradci učinili, sáhl na ně a pobral je z Tábora do Prahy, na rathaus do vězení dal a potom, když měl Vladislav korunován býti [a] podle obyčeje propuštěni byli, pobral je na svůj zámek Poděbrady a tam je hladem zmořil, ješto potom jeden mistr pražský pravil, že silnější a pravější byli důvodové kněží táborských než pražských.

KAPITOLA V.

Tyto a mnohé jiné řeči o jetí a zavedení (17, a) církve od některých kněží, zvláště pak od mistra Rokycana, bratr Řehoř nějaký slýchaje, ano i mnohé hanění a krve prolívaní mezi těmi dvěma stranami, tau římskau a českau, vida, žádného pokoje v mysli své míti jest nemohl, nebo duch boží, jímž jest ho pán Bůh navštíviti ráčil, odpočinutí jest jemu žádného nedal, než vždy jej k tomu pudil, aby on na vůli boží dobře

libau se doptával a podle té život svůj spravoval, jí se při všech věcech, jako pravidlem nejprvnějším, zpravuje. Ač pak koli ten jistý bratr Řehoř za znamenitého a pobožného, ba svatého člověka držán byl, zvláště tehdáž, když jest v kláštěře v Praze za správce byl: však proto on vždycky o těch, ne zauplna aby se všecko Bohu líbiti mělo, držal, ale libější vůle Boží hle(17, b)dal, aby jí mohl jist býti a na tom jako na pevné skále zpolehnauti, neb život ten, kterýž on jest tehdáž vedl, zdál se jemu spojený býti se ctí a s slávou tohoto světa. Protož jest modlitby časté i s postem činíval, aby pán Bůh ráčil jemu vůli svatú zjeviti etc. A při tom i toto říkával: «Pane Bože můj milý, jestli se tobě nelíbí tento můj ctí a slávau oděný život, kterýž nyní v místě tomto vedu, račiž na mne dopustiti to, aby, jakož nyní u lidí velikau poctivost mám, tak velikau a větší hanbu před tejmiž lidmi podstaupil». Což se potom i stalo; nebo, jakož sau jej tehdáž lidé za svatého měli, dokudž jest v kláštěře byl (o němž níže), v nenávist a v ošklivost jej vzavše, za zločince saudili a vyhlašovali. Tomu když pán Bůh srdce dal[1]), aby kázaní Ro(18, a)kycanových, ano i písem svatých a knih mužů napřed připomenutých pilen byl a jim srozumíval, zavedení církve odtud seznával; hned brzo některé jiné, téhož ducha částku jim dav, k němu připojil, kteřížto spolu mnohá rozmlauvaní o těch věcech mívali a nebezpečenství duší svých se všech stran mnohá a rozličná sobě předkládali. Trvajíce pak v tom za některý čas, široká rozmlauvání mezi sebau majíce i kněží těch, s nimiž známi byli, často a mnoho o těch věcech se otazujíce, však ještě proto pravých gruntů nemohli se dokopávati. Než ačkoli ti kněží, od nichž oni přisluhování přijímali, o tom jim často a mistrně vypravovali, že nynější církev a služebníci její s onau, Kristem pánem a apoštoly obnovenau (18, b) církví se nesrovnávají, alebrž jí odporni že sau, však nikam dále jim nemohli a neuměli pomoci.

1) (Srdce dal) написано другой рукой.

Nevědauce tedy bratří, co sobě počíti, i uložili tak, aby o to s mistrem Rokycanem nětco rozmluvili, myslíce tak, poněvadž on tak světle a odkrytě zavedení římské církve oznamuje i příklady mnohými to vyjadřuje, bezpochyby žeť nám v tom za zlé míti nebude, když my jemu oznámíme, že sme již z jeho kázaní zavedení, bludy a hříchy poznali a že bychom již raději, té bludné cesty se pustíc, na pravau navedeni byli. I šli k němu na rozmluvení, a oznamujíc jemu to, což v srdcích jich bylo, v péči mu se poručili, a s ním jako v zvyk a obyčej všedše, a mívali s ním potom častá mluvení; a on (totiž mistr Rokycan) (19, a) k nim se pěkně přátelsky a otcovsky měl a vždy čím dále více jim v známost hříchy a bludy uvodil, až někdy při příčeně(!) mezijinau řečí i toto jim řekl (prej): «Mníte, že sau to praví křesťané; však jsau zhola pohané, vodau omáčení; jakož onenno malovaný Petr (ukázav na obraz svatého Petra) daleký jest od svatého Petra, kterýž jest v nebi, tak tito křesťané rozdílni jsau od prvních křesťanů. Co jest po tom jejich křtu? však v bludu a ve lži se křtí; a takž i jiných svátostí užívají, kterýž sau jim široký most do horaucího pekla». Doložil i to: «Kdyby nyní pravý křesťan se ukázal, byl by tak divný, jako jelen s zlatými rohy na pražském mostě». O kněžích pak pravil: «Mnoho se jich holí, ale málo světí; a jakož jest málo kněží Krista (19, b) následovných, tak jest jich málo svěcených». Též mnohému lidu zjevně mluvil, že žáci v kněžský auřad kacířsky vcházejí, a potom také že kacíři kacíře plodí, a že lépe by bylo kostel kolím zatlauci nežli zlého kněze pustiti aneb uvésti, aby v něm kázal, a též že jest lépe psa uvázati na faře nežli zlého kněze na ni uvésti. Mezi tím pak mistr Rokycan těm, kteříž se ho tak přídrželi, t. bratru Řehořovi a jiným tovaryšům jeho, ukázal psaní Chelčického Petra, aby je sobě čítali, kterýchž on sám také požíval, anobrž některé knihy. Petr Chelčický hned zejména mistru Rokycanovi psal. Rady jeho bratří uposlechše, knihy toho Petra Chelčického s mnohau pilností čtli, ba i s ním mluvení měli, z

čehož opět hojnější známosti nabyli, ne při tom, jak by mě(20, a)li na cestu pravau a kudy přijíti, ale toliko, jak by tu, kteráž falešná jest, poznali; neb to jest summa všech kněh Petra Chelčického a cíl, k němuž on všecky spisy své směřoval, t., aby zavedení předešlé v církvi ukazoval. A jakož se opět nejprv s mistrem Rokycanem shledali, z takové rady jemu poděkovali, ano i to, že sau jí dobře užili, oznámili.

KAPITOLA VI.

Když pak již bratří církev svatau do Babylona duchovního řetězy ďábelskými přetěžkými v hrozném vězení ukrutně svázanau býti poznali, tu teprv nepokoje v svědomích svých většího pocítili, bojíce se toho, aby také z ran těch nepřijali a v těch hroznych temnostech ne(20, b)zhynuli. Nebo co jest platno člověku znáti, že jest jat, svázán pevnými řetězy? zdaliž jemu ta sama známost z těch okovů spomůže? Jistě nic, ale většího trápení přidá, neb, dokudž člověk neznal těch věcí, nevěděl, proč a nad čím sobě stejskati. Avšak proto vždy lépe jest znáti, neb tudy příčina dána bývá k pospíchání z něho. Nebo proč by člověk žádal zproštěn býti vězení, kdyby se v něm neviděl neb neznal býti? Bratří tehdy v takovém zlém se býti poznávajíce a nad tím zámutek veliký majíce a v tom se strachujíce Boha svého, aby jeho nehněvali, kdyby z toho zlého, kteréž jim od něho skrze prostředky oznámeno bylo, vyjíti nepospíšili, ano i své vlastní svědomí na péči majíce, aby od něho trestáni nebyli, kdyby An(21, a)tikrista se přídrželi a od jeho kněží svátostí požili: protož myslili o to, jak by také k druhé částce přijíti mohli, t. ku poznání pravé cesty, po nížto jdauce mohli by sebau bezpečni býti, a v tom ku pánu Bohu se utíkali a na modlitbách bděli, aby pán Bůh, jakož jim dal již poznati to, že na zlé cestě jsau, tak také aby jim

i tu pravau upřímau cestu oznámil, na které by měli státi. A jakož ku pánu Bohu se o to utíkali, tak také týchž prostředků umínili požívati při tomto, kterýchž sau i při poznání první částky užili, totiž rady mistra Rokycana. A protož v tom aumyslu k mistru Rokycanovi šli, aby s ním o to rozmluvili. Což se i stalo; neb přijdauce k němu, mnohé řeči s ním měvše, napomínali a žádali za to, aby v tom, což jest zhaněl a za (21, b) kacířství potupil, nestál, ale, chtěl-li by, aby spolu s nimi se od Antikrista oddělil, poněvadž toho potřebu velikau tak dobře jako oni znal. Neb oni již byli umyslili, aby se o to všelijak přičinili, jak by ty věci, kteréž sau proti Bohu při víře, při svátostech i mravích křesťanských, odvrhauce, k pravému, k skutečnému pokání se napravili, i to jemu dokládajíc, že již není toho, koho by se měl báti, neb mladý král Vladislav (jehož se Rokycan nemálo strachoval) tehdáž byl umřel. On pak, nemaje s to moci, aby sobě vyvolil radějí s lidem božím potupu a hanbu i nebezpečenství snášeti, nežli s bezbožnými cti, slávy a zboží světa požívati, odbýval jich, když ho stázali, jakž rozuměl, až jim i říkával, že jest to věc velmi (22, a) nesnadná; bylo by tu na tvrdo skočiti, až by se muselo vše nazpět převrátiti, když by se tak mělo díti; a někdy se na ně i okřikl řka: «Takliž chcete míti hned všecko pojednau?!» Vidauce tedy bratří, že mistr Jan Rokycan k tomu se nemá, aby, což jest zhaněl a potupil, od toho odstaupil, i pozanechali ho tak a neříkali mu o to již nic. Mistr pak Rokycan byl na ně laskav a je chválíval i na kázaních, však opatrně říkával: «My posvrchu chodíme, základu se ještě nedobravše; ale nahodíť se lidé, ješto se gruntu dokopají a budau dělati dílo trvanlivé a užitečné». A to proto činil, že bratr Řehoř s bratřími ve všem prvé rady jeho se doptávali.

KAPITOLA VII.

A v tom bratří, uslyševše o některých kněžích (22, b), zvláště o těch, kteříž sau byli na Litickém zboží (kteréž jest bylo od krále Jiřího synům pozůstaveno), že by byli muži pobožní a, pokadž bylo nejvíc možné, že se k pravdě napravovali, věcí podstatných za služebné a služebných za podstatné neměli, cti stvořitele na stvoření nepřenášeli, v hříších a v nepravostech dobrovolných neoplývali, co ž[e] při kněžích římských se nalézalo, bratří byli poznali: na tom se tedy ustavili, aby se tam brali, a Rokycana, poněvadž se chtěl více světu nežli Kristu líbiti, opustili. Však i to učinili s dotazem a s povolením mistra Rokycana a krále Jiřího. A brali se na to jisté zboží do vsi, řečené Kunvald, kteráž leží za Žamberkem, a tu shromáždili některé, kteréž Bůh k tovaryšství bratra Řehoře a jeho tovaryšů a bratří přidal, jichžto všech jména tato jsau: (23, a)

bratr Řehoř krejčí, zemanského rodu a stavu,
Matěj mladý z Kunvaldu,
Eliáš mlynář a jiní z učených:
Prokop bakalář z Jindřichova Hradce,
Jíra Pětikostelský, muž maudrý a učený,
Veliký Vít.

Tůma Přelaučský, kterýž mezi bratřími doma latině se naučil, potom jiné převyšoval, s kněžími římskými mnohými činiti míval i přemáhal jest je, [jako, vzav na se při bratra Šimona Hranického, přemáhal jest] faráře Lipenského, člověka zchytralého, [ne] přítele Šimon[ov]a[1]). A někteří také do Chelčic se odebrali a, krátce mluvě, kdež kteří mohli místo míti při těch kněžích pobožných a Boha bázlivějších.

---

1) Заключенное въ [ ] составляетъ прибавку издателя для возстановленія смысла текста, очевидно испорченнаго; прибавка и все вообще исправленіе сдѣланы на основаніи трактата бр. Яфета; см. въ предисловіи стр. IX—X.

Ti pak, kteříž v Kunvaldě byli, počali se přídržeti kněze Michala, faráře Žamberského, kterýž, pustiv ustavení některá papežská, pravdě (23, b) odporná a škodlivá, i přisluhoval jim svátostmi tak, jakž nejblíž mohlo býti pravdy a příkladu pána Krista i apoštolského; a tak i jiní jinde. Avšak ta věc nemohla býti stálá a nebyla, protože lid ten, jemuž ti kněží naši slaužili, ve mnohých jsa hříších a v rozpustilostech, bez pokání spasením se vždy při požívaní svátostí od těch kněží bezpečil, že, když kněží naši poznali zlá a pravdě boží odporná zlých papežů ustavení a též obyčeje a zvyklosti zlé, Táborskými kněžími počátkem uvedené, slaužíce [svátostmi] Kristovými, podle jeho ustavení slaužiti počali a lidu bezbožnému, života Kristova prázdnému, spasení bezpečiti nechtěli: ihned nepřátelé se našli, [h]ned kněží jiní proto se rozlítili a lidu popauzeli na naše kněží i na nás. A od(24, a)tud hned mnohé křivé a nepravé věci sobě složili na nás i sočili žaloby vrchnostem, jako králi Jiřímu, pánům etc. A též i mistru Rokycanovi mnohé řeči žalobné na ně šly; ale on dlauho jich nepřijímal, neb bratří dobře ve všem vědom byl a k nim těch časů i milost měl. Ale že pak ti žalobníci a sokové bratrští byli osoby znamenité z kněží i z lidu, protož král těch žalob nemohl zavrci, kteréž před pánem Bohem křivé býti věřil; i kázal jímati a vězením trápiti. A mistr Rokycan již tomu nemohl nic učiniti, aby vysvobodil, když nechtěl s nimi pohanění trpěti, jakož po vězení i to jim potom mluvil řka: «Vím, že ste právi; ale bychť vám měl na pomoc býti, musilť bych pohanění trpěti». Ale však on raději chtěl, aby bratří ml(24, b)čeli a při nich, t. při Rokycanovi a jeho kněžích, zůstali, neb některý čas, když před ním byli, s kterýmiž on radu míval, kteříž světští i duchovní byli, tak jim spolu se všemi přítomnými pověděl, přivedši Písma, že čas zlý jest, tehdy maudrý bude mlčeti. Aby se vždy bratřím trápení přidalo, zapovědíno jest Michalovi knězi přisluhovati svátostmi na Litickém zboží; ale on, chtě se více báti Boha než-li lidí, předce potom tajně lidem přisluhoval, i brat-

řím také. Pročež potom na bratří trápení těžké přišlo a skrze to vězení i mučení, neb kněží násilím dotisknauti chtěli, aby jim poddáni byli. Ale když oni žádnau měrau (Boha i svědomí své na péči majíce, ano i tu pomstu těžkau, kteráž na svolujícího zlému, a ovšem skutky, přichází) v to jim jíti ne(25, a)chtěli, nic na chytré a pravdě boží odporné důvody jich nedbajíce, jimiž, že kněz zlý jako dobrý, dovodili: a tau příčinau kněží potom na to se snažili, aby je, kdy by koli mohli, skrze moc světa trápili; čehož sau pak dovedli, mnohé o hrdla, jako oněch sedum bratrův potom, připravivše. A mezi tím bratří jeho královské Milosti psaním i mluvením, skrze pana Trčku, jehož kněz Martin Lupáč byl k tomu naprosil, žádali, aby jim slyšení dáno bylo a ty věci, kteréž na ně zlé mluvili, aby byly dokázány, oni že chtí ke všemu odpovídati i počet ze všeho vydati, jedno aby žalobníci jejich a křiví svědkové saudce jich nebyli; a z toho pokorně pro Bůh i spravedlnost jeho žádali, aby (25, b) aspoň lidé věděli, proč oni takové auzkosti a nátisky trpí, neb lid kněžími (kteříž mnohé věci na kázaních křivě a zlostně svědčili) proti nim byl zdrážděn, tak že sau u nich bratří u veliké vošklivosti byli. Ale žádného slyšení bratří dovolati a domodliti se nemohli, než předce král Jiří přikázal, aby byli jímáni a trápeni. Až již také i mistr Rokycan srozuměl tomu z častých žalob, kteréž k němu o bratřích šly, že bratří od svého nikoli pustiti nechtí, ale že toho, k čemuž sau ho ponaukali, již sami skutkem dokazují, t. že se od kněžstva a přisluhování jich, kteréž on byl zhaněl, dělí. Zvěděl také, že kněz Michal a jeho tovaryši někteří jim tak, jakž oni chtí, svátostmi slaužší, mnohá ustavení, kteráž jiní kněží zachovávají, opustivše. I tožť (26, a) se zbaúřil a hněvem i nenávistí proti nim zapálen jsa a o ztracení cti a slávy světské i s těmi, kteříž ji spolu s ním více nežli Boha milovali, boje se, počal to, což prvé schvaloval, zase rozličně haněti a tupiti a, což tupil, schvalovati; prvé bratra Řehoře a bratří vychvaloval — již pak v hanění a v zlořečení jich se vydal; jednotu římskau

potupoval — již se k ní zase lísal. Takť hle mnoho můž milost k slávě světské a zachutnání sobě cti a zboží i rozkoší časných, že člověka, vtipem i uměním znamenitým od Boha obdařeného, z rozumu vyvedla a naprosto zbláznila tak, aby, zapomena se nad sebau, věda a znaje, však proto předce co slepý do jámy lezl. Což ačkoli hrozné jest, však hle, teď při tom zname(26, b)nitém muži se našlo, kterýž, sám dobře znaje i jiné k známosti toho přivodě, že na cestě zatracení jsau a ta že jich nikam než do horaucího pekla nepřivede, však proto z toho vyjíti nechtěl. Tak se veň byla vkořenila ta satanova žádost marnosti světa: ačkoli jiným dobře (jako teď bratru Řehořovi) přispěl i s tovaryši jeho, však sám sobě zle učinil, netoliko tím, že nedošel cesty pravé, ale, zlau znaje, nechtěl z ní. Kterau tedy dá odměnu za duši svau, aby mu nebylo řečeno: «Slauha, věda vůli Páně» etc.

Ale což z toho pak vyšlo? Mistr, jsa hněvem a zlostí proti bratřím opojen, počal proti bratřím bauřiti krále Jiřího i všecken lid, ješto prvé již dosti rozlítěni byli, a je v nenávist (27, a) a v ošklivost uvodil všem posluchačům svým, kterýchž jest mnoho míval. K čemuž sau (nebo jakož ke všemu najdau se lidé, tak i k tomuto) se nalezli mnozí, kteříž jemu, t. Rokycanovi, v tom podle vší možnosti pomáhali a tak krále vždy nadýmali, rozličně jemu rady dávali, však vše proti bratřím. Ba již i nepřátelé v mír vstaupili, jedno aby bratří byli vyhlazeni, podobně jako Pilát s Herodesem se srovnali při smrti Kristově; neb ještě biskup vratislavský, kterýž prvé nepřítel Rokycanů byl, takovau radu králi Jiřímu s některými pány dal, aby bratří nepálili ani smrtí jim jakých činili, neb by je tak lidé za mučedlníky vyzdvihli, «a víte, prý, že mučedlnictvo jest pečenka neobhořalá». Též i Pavel bosák k té podobnau králi radu dával, t. aby, zjímajíc bratří, smrtí jim nečinili, ale dlauhým vězením trápili a jiné z měst a z městeček i ze vsí aby vypovídali; a jsauce vypověděni, půjdau-li na hory, tam, prý, s liškami a s vlky nemohau dlauho býti, ale vrátíce se neb s vámi, neb s námi býti musejí. A tak, ať summovně

povím, všickni k tomu svými radami směřovali, aby král Jiří se pány jiskru hasili a nedali se ohni rozmáhati; neb jakž by se oheň rozmohl, tak by i bez veliké škody nemohl uhašen býti. Než biskup ten vratislavský [1]) té rady svrchně neuposlechl, ale s přinucením legáta římského nějakého bratra Jakuba, na smrt odsaudiv, upá(28, a)liti u Vyškova kázal.

KAPITOLA VIII.

Král pak Jiří, jsa ponuknut a podpálen mistrovými řečmi, i počal se vždy více zlobiti proti bratřím, jako i prvé proti Táborům, a z toho hned některé, kterýchž dosáhnauti mohl, jímal a do vězení v Praze i na Poděbrady do věže dával. Některé pak z těch, kteříž tam seděli, Bůh svau mocí a zvláštním divem vyvedl, Jana s tovaryšem jeho. Neb když již brzo je vyvézti z té věže měli, tehdy mnich nějaký do toho vězení dán jest k nim, kterýž v jednu noc řekl jim: «Rádi-li byšte, prý, ven?» Odpověděli, že rádi, ale že jest nesnadno. A on dí: «Nu, půjdu a zpravím, co jest potřebí, a vytáh(28, b)nu vás». A ihned velmi brzo, jakž on vylezl po zdi nahoru a odmekl sobě dvéře, (a) všed na půdu, i spustil jim provaz, po němž jest vytáhl všecky. A hned jim uvázal provaz u vokna i řekl dvěma: «Vy ujdete, ale třetí, ty, prý, neujdeš». A ihned spustil se sám po tom provaze nejprv, aby jim ukázal, jak se mají spauštěti, a za ním hned se spauštěli i oni, však prvé holeni od bot sobě zuřezovali a ruce obvinuli, aby jim provaz neuškodil. Třetí potom, maje se spustiti, neobvinul rukau, ale tak se k provazu strojil. Ten tehdy mnich, dole stoje, volal naň,

---

1) Должно быть «Moravský», т. е. еп. Тасъ (а не Іоштъ Вратиславскій), какъ это правильно стоитъ въ источникѣ Благослава, т. е. въ трактатѣ бр. Ѳ. Пшелоуцкаго; см. предисл., стр. XXII, примѣч. 4.

že zle dělá; ale on pro pospíchaní neposlauchal, co on praví, než přece chytil se provazu, pustil se; potom provaz jemu (29, a) ruce opálil a odřel, až on se musil pustiti a ostatek doletěti i, na zem upadši, zlámal sobě nohu. Mnich pak šel s těmi dvěma k vodě a nalezl tu lodí i převezl je. Hlásný jeden na zdi, vyvolávaje a slyše šplechtání, řekl k druhému: «Co se tam šplechtá»? A on: «Ba (prý) čert se kaupá!» A v tom Jan s tovaryšem přeplavivše se ušli. Toho času také kněze Michala, faráře žamberského, na mostský hrad vsaditi kázal; někteří pak z bratří bráni byli do Prahy a tu na rathauze Staroměstském za dlauhé časy seděli. Nějaký Matěj Dolanský, člověk obecní, a ne kněz, ale pobožný a dobrý muž starý, ten seděl v Praze v vězení po dvakrát: jednau šest let a po druhé půl čtvrta léta. V vězení pak tom pán Bůh jej opat(29, b)roval věcmi živnými skrze některé dobré lidi pražské. Nějaká městka byla, kteráž jemu po děvečce posílala jísti; té pak děvečce on vždycky, kdykoli jemu přinesla pokrm, kázal, až ji získal. Neb ona potom, těmi jeho řečmi jsauce pohnuta, k bratřím do Boleslavě se dostala a tu, dobrau sestrau jsauc, život svůj skonala; slaula pak Komaska. A když již toho mu se nedostávalo a peníze také své, což jich měl byl, již utratil, a tak v auzkosti znamenité jsa nemálo smuten i náhodau k oknu se obrátiv, uzří kavku, ana sedí za sklem, a zdá se mu, jako by něco kladla. A když sletěla odtud, i myslil on sám v sobě, co ta kavka tu dělala neb kladla. I jde tam a ohledá, an cos v šátku zavázaného leží; vezme to a rozváže, an uprostřed zlatý červený. A tak jej (30, a) byl pán Bůh divným spůsobem v jeho nauzi poslední i v chudobě penězi opatřil, jako Eliáše proroka, když u potoka bydlil, krmil masem z stolu Achabova skrze havrana. Potom pak asi dvě neděle před tím, nežli puštěn byl, ve spaní viděl, ano měsíc za horu zapadá, a po malé také chvíli i slunce zapadlo. Tehdy na zejtří povědíno jest, že umřel mistr Rokycan, arcibiskup český, k čemuž on řekl: «Zapadne také i slunce tudíž». A po čtrnácti neb patnácti dnech po smrti krále Jiřího, o níž jim nic praveno nebylo, rychtář přišel

k nim, z vězení je vypustil; neb tak jest obyčej při korunování i při smrti krále českého, aby vězňové byli propuštěni. A tehdáž také byl kněz Michal, farář žamberský, propuštěn z městského hradu z vě(30, b)zení, v němž půl druhého léta byl. Jiné pak zmučiti král Jiří vše z návodu Rokycanova rozkázal, o čemž nechť krátko dotknu, jak se to dálo. Bratr Řehoř s bakalářem, jemuž příjmí Halař bylo, a s nějakým Korunkau, Jírau Pětikostelským a s některými víc, spolu byvše v vězení, srozuměli tomu, že neujdau rukau katových. Protož bratr Řehoř napomínal jich všech k tomu řečí i příkladem svým, aby se skrovně měli a nejedli, že jim to bude prospívati. Ale Jíra Pětikostelský jemu na to odpověděl: «Proč bychom neměli jísti? mučení za snídaní, hranice za oběd». Na zejtří vzali bratra Řehoře, aby jej mučili. On pak na škřipci omdlel; co oni táhli, pálili, on toho nic necítil (31, a), až se tomu někteří přítomní divili a pravili: «Dobře s ním krásti; umí trpěti». A když již z škřipce bratr Řehoř složen byl a ve mdlobách na zemi ležel, mistr Rokycan, přišed a jej uzřev, domnívaje se, že je umřel, řekl: «Ach, milý bratře Řehoři, co mi tě líto; ba co bych já rád na tvém místě byl!» Ale bratr Řehoř po malé chvíli vokřál, divil se, proč mu tak těžko, a proč ho bokové svědí; i ohledal rukau, an na bocích zedraný i opálený; i tožť teprv srozuměl, že jest zmučen. Katové pak vzali druhého, aby jej mučili; ale bratr Řehoř prosil, aby mu toho nečinili, ale,[ne]můž-li bez toho býti, že on za něj ještě chce víc trpěti. I nechali ho tak. Toho také nevidí mi se zamlčeti, což bratr Řehoř některým pravil, že, když v té mdlobě (31, b) na škřipci byl ani živ ani mrtev, vidění takové viděl, že drahný počet ptáků, ovotce ušlechtilé majíce, se pásli, mezi nimiž mládenec s rafií stál; a když který z těch ptáků z místa svého vejše vystupovati chtěl, tím prutem ho mrštil a jim o své ujmě a vůli vejše vstupovati nedopustil. To pak viděnì on, že by spůsob Jednoty ukazovalo, pravil. A jistě právě. Než Jíra Pětikostelský, zakusiv snídaní, nechtěl čekati vobědu, ale odvolávati a čísti ceduli v kostele přinucen jsa, svolil a — to bylo léta 1461 — odchý-

lil se od bratří. Bratr Řehoř potom i jiní jeho tovaryšové, vyšedši zlé, oblíbili sobě místo v Konvaldě a tu byli. Potom Rokycanovi list důtklivý psali, v němž i tato slova byla: «Mistře, si svět a s světem zahyneš», pro kterejžto list se (32, a) mistr Rokycan velmi rozhněval a, aby se toho pyšně pomstil, umyslil. A protož pod pečetí konsistorskau list napsal podle svědectví těch, jenž na ně žalovali věci křivé, a poslal tam, kdež byli bratří, ba i na Moravu, kterýmžto napomínal, ba i přikazoval, aby jímali bludné pikcharty. Na ten jeho list bratří odpověd učinili dostatečnau, kterauž z zadu nalezneš a porozumíš, jaký jest to byl Rokycanů list; ale, aby nebylo mýlky, věz, že tento jest list od Rokycana psán již po vyzdvižení původu, jakž i z listu toho porozumíš. A tu bratřím opět nové a velmi těžké pokušení nastalo; neb již nesměli mezi lidmi v městě neb ve vsi bydleti, ale po lesích a po horách se pokrývali, za dvě létě z nich nikdy nevycházejíce. A opět, přijdauce do vsi, nabravše tam chleba a (32, b) jiných potrav, šli zase do hor k místu některému, kdež vodu čistau věděli a, tam jsauce, jednak modlitby ku pánu Bohu činili, až některým krev s kolenau se prejštěla; jednak, okolo uhlí sedíce, Zákon sobě čtli; ale to uhlí musili sobě v noci napáliti, aby se ve dne dýmem neprozradili. Někdy, z hor zšedše, pokrývali se v daupatech země, jako v nějaké pramici. Když pak bylo v zimě, tu jim nesnáz nová a nemalá nastala; neb když se jim nedostávalo potrav, musili jíti do vsi; a tu se báli, aby se nějak neprozradili. Protož musili takto činiti při tom, že kolikož jich spolu šlo, všickni jednau staupau šli, jeden za druhým, a zadní chvojím šlépěje zamětal, aby se lidé domnívali (trefil-li by kdo na ten šlak jejich), že jest zvěř nějaká tudy šla (33, a). Taková veliká auzkost na nich byla. Než po nějakém čase mluvili bratří s mistrem Rokycanem ne jednau o to; a on jim žádné jiné viny ni o žádné smysly bludné nedával, než že se od nich oddělili. Potom pak mnohé sněmy král Jiří se pány mívaje, na nichž vždy proti bratřím, což mohl nejhoršího, jednal, jako na jednom sněmě na tom bylo zavříno, aby, když se rozejdau domů, každý pán

na svém panství, zjímaje bratří i věz[i]l, až by musili učiniti, jakž kněží rozkáží. A pán Bůh jako ten, kterýž rady bezbožníkův rozptyluje a jim se posmívá, prvé nežli se páni rozjeli z sněmu, bratří retoval, dopustiv na kníže Viktorína, syna Jiřího, aby byl na kláštеře u Třebíče obležen. Což když král zvěděl, necha(33, b)je bratří, pány k tomu nutil, aby každý s svým lidem táhli a syna jeho retovali. A potom několikrát takováž svolení a k těm podobná činili na sněmích král se pány; ale vždy jim pán Bůh rady jejich zrušil, šiky zmátl a svazky roztrhal. Po smrti krále Jiřího jeho královna Johanka také znamenitý sněm do Hory svolala a přede všemi věcmi nejprv o bratří zmínku učinila, aby páni ke cti a k chvále pána Boha svolení učinili, aby pikcharty neb spálili aneb z země ven vyhnali. I tožť ji pán Bůh vyhnal skrze smrt z království českého prvé nežli bratří; ano i tu hned, v tom sněmu, posměchu a lechkosti došla. Co se pak při smrti její dálo, jak jest hrozně (34, a) umírala i s babau čarodějnau, která, frejíře svolávajíc, s ní o život přišla, — o tom by bylo dlauho psáti; než jsauť lidé, ješto by uměli o tom pověděti. Po smrti potom její rovně, jako i před tím, páni odpůrcové díla svého nepřestávali, ale vždy kovali řetězy, jimiž by bratří svázali; než že nikdá se jim nechtělo dařiti, neb pán Bůh nechtěl, aby bratří vyhlazeni byli, ale aby rostli a rozmáhali se; protož musilo to tak jíti a šlo.

Rokycan pak s svými, když zvěděl, že bratří nic neubývá, ale že své učení a náboženství čím dále, více rozsívají, velmi se o to zlobil a vždy křičel: «Haste jiskru: rozmuže-liť se oheň, pozdě bude teprv hasiti»! V tom farář hradecký Vít napsal do Moravy, neb i tam se byli (34, b) již někteří octli, jakož na jednom místě dlauho býti nebylo bezpečné, pro kněží pod svau pečetí, napomínaje všech stavu a jednoho každého zvláště, ba i těch pastuch, aby s pikcharty neobcovali v ničemž ani do lázní chodili, ale pánům svým žalovali na ně, páni aby jim místa nižádného nedávali. I to dokládali, že by menší škoda byla, aby všecka země popelem ležala, nežli aby ti urvalí bratříkové měli svobodu.

Takového proti bratřím lidu bouření Korberc, farář boleslavský znamenitý, toho pomoc byl. Ten převedl byl nějakého Jana Ležku, kterýž v kostele odvolal bludu a na bratří mnohé neduvodné věci svědčil. Než potom, pokáním hnut, teď Ležku pověděl (35, a) jest a pravil, že na to na všecko, co jest tehdáž v kostele odvolávaje proti bratřím mluvil, kněžími naveden byl, což vše někteří napsané mají. Ale pán Bůh všemohaucí v té vší auzkosti vždy je rozmnožoval a jim maudrých a učených přidával, nebo tehdáž k bratřím přistaupili tito: Prokop Bakalář, člověk rozumný a maudrý, na němž po časích všecka Jednota přestávala ve mnohých věcech; též Jan Klenovský; Jan, farář táborský, kterýž potom u bratří byl knězem; Tůma písař, latiník dobrý; bratr Ambrož.

KAPITOLA IX.

Abych se k prvnímu navrátil, o čemž sem počal psáti. Když již nedaleko k desíti (35, b) letům bylo, jakž bratří obzvláštnost svau začali vésti, však ještě řádu mezi sebau neměli, než kněze Michala, faráře žamberského, při službách užívali; v mnohých auzkostech (o nichž již nětco dotčeno) přebývajíce, nedostatek znamenitý při sobě proto, že řádu neměli mezi sebau, spatřovali. Avšak k papežencům pro svědomí své, Bohem již při vůli jeho poněkud osvícené [je] majíce, nesměli, vidauce, že oni duchem světa se spravují, a apoštol dí: «Nepřijali sme ducha světa». I snažili se na to s pilností, mohli-li by se kde doptati ostatkův nějakých první církve svaté, lidu totiž toho, kterýž by pravdu křesťanství měl, správce zřízené, podle příkladu apoštolského slau- (36, a) žící, aby k nim přistaupili a s nimi jedno učiněni byli a od nich kněží měli. A protož na tom bylo, aby někteří se o to pokusili a prohlédli rozličné země. Než když se oni strojili, nejprv do Indie, i tožť mezi tím zjevili se dva muži v Praze odtud; a ti pověděli, kterak jest, z jejichžto řeči porozuměli, že není již tam proč jezditi; ačkoli můž tam mnoho křesťanů dobrých

býti, však toho, oč oni stáli, že by tam nedošli. Též i s Řeky mluvili tu v Praze, ano i někteří tam do krajin řeckých z Čech jezdili a též do Rus mezi Armeny, do Malasvy [1]). Ale u všech těch nalezli se někteří dobří křesťané a spolu se drželi; ačkoli prvních let mnozí také mučedlnictvo trpěli, než však (36, b) původ odtud nemohl vzat býti; neb kněží mají původ spolu s světem, a někteří (zvláště pak Valadští kněží) sau zkaženi; Rusové leckohos sobě světili, když jedno zaplatil, jakož jedněž před tím byli třem žákům českým dali kněžství, nic o nich, jakého sau života, nevědauce.

S Valdenskými také mluvili, zvláště s rozumnějšími, jako z Štěpánem, kterýž potom u Vídně upálen. A ten jest mnoho o původu církve vypravoval. A pravil, že oni (t. Valdenští) zůstávají předce v tom původu, jedni po druhých, až do tohoto času; a předkové jich že sau nepovolili Sylvestrovi, kterýž, papežem učiněn, zboží od císařův přijal, ale že se od něho laučili; a tak že trvají, kdež kteří mohau, po zemích, jakož i před lety upálili jim biskupa, kterýž na Rejně byl, sama třetího. Kněz Štěpán, ač jest některým kněžím českým znám byl, jako mistru Rokycanovi, Martinovi Lupáčovi, kteříž ho za dobrého měli: však proto pod římskau zprávu a moc jest nepřistaupil aniž poslušenství papežovo přijíti chtěl až do smrti. A ten přisluhoval Valdenským tejně, když kde mohl, zvláště v Němcích, jakož potom proto i upálen. Ten pak kněz Štěpán i s jinými některými svými kněžími dobrotivě se poddávali bratřím, chtíce to vše, což by při nich nalezeno bylo škodného, opraviti; neb sau sami to poznali, že nětco z předkův svých (37, b) povyvinuli na stranu škodnè; a též při nich sau někteří škodliví kusové se spatřovali, jako ten, že, od lidí peníze berauce, poklady shromažďovali a chudé opauštěli, ješto knězi křesťanskému toho činiti nesluší, aby chudé opauštěl a z statku svého vlastního jim se neudělil, ovšem z toho nevydělaného, ale na chudé pro Krista daného; leč by chtěl milování zapříti a lásky se odsauditi.

1) T. e. Молдавіи (Moldavy).

A též bratří se jim zase poddávali, jestliže by co při nich škodného nalezeno bylo, že chtí rádi to vše opustiti a lepší vděčně přijíti, když by jim ukázáno bylo. I zůstali na tom, aby to bylo tak učiněno a podle slova božího zlé i dobré vyhledáváno. Ale oni v tom kněžím těm, s nimiž pře měli, se zjevili; a ti je z toho sved(38, a)li a to zrušili; než kněz jeden starý, poznav pravdu při bratřích, i žádal jest toho aučasten býti, jehož když právě kajícího poznali bratří býti, přijali mezi sebe. A tak vždy (že) bratří toho, čehož při Valdenských hledali, nalézti nemohli, ano již poznali, že se není kam díti ani k komu připojiti. A na druhau stran[a]u také hleděli, že jim pán Bůh přidával tovaryšů a lid sobě jako po zrnečku vybíral, a dávaje jim povolnost a ducha laskavého, tak aby jako jedna duše a jedno srdce byli; svědectví také písem svatých i mužů některých rozvažovali, kterážto svědčila, že má ještě církev obnovena býti. Také i někteří přítomní muži staří, kteříž byli ještě za času krále Václava a Kundráta biskupa, o tom svědectví (38, b) vydávali, že má lid k tomu přijíti, aby zase podle způsobu první církve svaté obnoven byl. Ano jim na pamět přicházel onen starý lid, jemuž se všecky věci (jakož dí apoštol) u fik(j)uře dály a napsány jsau k našemu naučení, kterýž, když byl do Babylona zajat, žadného tam nemohl míti řádu, tak aby, jako před tím v zemi své, státi mohl dobře, až zase podruhé chrám, na grunty staré založivše, stavěli, vyjdauce z Babylona. A též svatý Jan v Zjevení píše: «Vyjděte z něho, lide můj, abyšte nebyli aučastníci hříchu jeho». Také věděli, že v církvi má býti ostříhaní řádu, jedněch druhých poslušenství; a oni se toho nikdíž v žádné sektě doptati nemohli; a bez toho že církev dlauho státi a trvati nemůž. Tyto věci a nad ty pak vlastního jich spasení nauze k tomu (39, a) je hejbaly, aby vždy nepřestávali o to státi, což sau před se vzali, až i na to přicházeli, aby ve jméno boží sami se v to dali a z sebe vyzdvihli kněží. Ale že se jim zdála ta věc veliká, jakž v pravdě byla, nesměli se o to pokusiti bez rady. A protož s knězem Martinem Lupáčem mluvili a s ním se radili — s mistrem Rokycanem

již darmo se bylo raditi, neb se zase byl v svět obrátil — kteréhož král Jiří byl také z země vypověděl, vše pro mistra Rokycana, neb on smysl rozdílný při svátosti od Rokycana měl a s pravdau se sjednávající, před svátostí klekati bránil. Jakž praví o něm, že, když do vsi šel k nemocnému s svátostí, vstrčiv (39, b) ji do rukáva, nějaký člověk, maje se s ním minauti, i klekl; on pak, za vrch jej ujav, i pozdvihl jeho a řekl, prstem jemu zhůru, k nebi, ukázav: «Tamto pán Bůh, synáčku; tomu se klaněj, a ne svátosti». Ten pak kněz dal takovau radu bratřím, řka: «Chcete-li vy dobře státi, musíte vy kněží z sebe míti a mezi sebau řád zříditi; jináč nikoli nestanete, ale přijdete na zkázu; pohleďte na naše předky, na město Tábor, Domažlice, Vodňany, Stříbro etc., kteříž i mnoho kněží s sebau měli, ba i válečně se proti nepřátelům postavovali a jim odpírali s puškami a s děly velikými jezdíce; co sau zejskali? teď pomalu zhynuli, a posledkové jich obrátili se v kyselý hrozen, když v řád uvedeni nebyli: kněží jedni po druhých sešli, (40, a) a lid obecný, když zprávcův neměli, rozprchl se, ačkoli více ho bylo než vás». Na to někteří byli jemu více odpověděli: «Bojíme se, kněže Martine, abychom tím proti Bohu nezhřešili, když bychom, opustíce římské kněží, sami sobě kněžství vyzdvihli».

On pak řekl: «Proti Bohu tím nic neshřešíte, než před lidmi a proti lidem bez viny nebudete». Však přes to proto bratří za dlauhý čas ještě o to ku pánu Bohu na modlitbách bděli, ráčil-li by a jeho vůle byla-li by, aby se to tak podle té rady stalo. Potom, odvážíce se všeho, i hrdel, umínili té rady poslechnauti; sešli se ti, kteříž k tomu povoláni byli, z Čech i z Moravy, stavu rytířského, kněžského, žákovského, městského i selského, mužu v počtu (40, b) 60 neb 70 do jedné vsi, kteráž leží blízko Rychnova a slove Lhota, k hospodářovi nějakému Duchkovi, aby všickni modlitby činili, aby pán Bůh vůli svau jim oznámiti ráčil, měli-li by se do konce odděliti od přisluhování kněžského a Jednotu i řád začíti, a byl-li by již čas, dověrnost tu majíce, že je pán Bůh uslyší podle zaslíbení Kristova řkaucího: «Zustanete-

li v řeči mé, budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám». Oni pak při sobě to jedni při druhých spatřovali, že sau lidé kající, Boha a vůle jeho hledající, jako pak někteří z nich hned od mladosti hledali, chtíc se pánu Bohu líbiti. A při tom vzpomenuli na los, skrze nějž prvnější svatí vule boží sau vyhledávali; i přišlo tak (41, a) skrze los, že jest již čas, aby bylo to dílo začato. Mezi tím pak také, když oni tak ještě na modlitbách trvali, hlas slyšán jest řkaucí: «Jižť jest čas»; což bratří slyšíce, z toho potěšeni byli a tomu, že jest tak vůle boží, uvěřili, zvláště vidauce, že i los také s tím se hlasem trefil.

KAPITOLA X.

I odložili toho za prodlaužený čas proto, aby osoby k tomu hodné vyhledali, kteříž by ten lid zpravovali ne z svého domyslu a lidmi vymyšleného a učeného, ale z darů božích, kteréž on dává těm, jimž pravdu svau zjevuje; a toho všeho aby jistými písmy svatými dovodili příkladem první církve (41, b); také, čemuž by jiné učili, aby prvotně sami toho v skutku a v pravdě ostříhali. Ano se na tom i svolili, aby za to se všickni, kdežkoli sau kteří, jichž počtu nevěděli, modlili se a to s postem jedno za to, aby pán Buh jim ukázal, chce-li ten řád míti. A potom opět k témuž místu ti, kteříž k tomu vybráni byli, se sešli a sšedše se vybrali z sebe osob dvanácte; a teprv potom z těch vybrali jich také k auřadu kněžskému devět, aby z těch devíti dva neb tři neb jeden byl. A pakli by pán Bůh neráčil žadného míti, aby to oznámiti ráčil, poněvadž on zná, kteří by k tomu hodni byli, jako pán všemohaucí. Nepřišlo-li by na žádného, uložili toho za něja(42, a)ký čas ponechati a potom opět k témuž se míti. Těch pak devět mužů vybraných uprostřed se postavili, aby tu skrze los ukázáni byli ti, kteréž Bůh k tomu auřadu svatému zvoliti ráčil, neb i apoštolům skrze los ukázáno jest bylo, že Matěj má býti apošto-

lem místo Jidáše vypadlého, ano i za Starého Zákona vůle boží sau se skrze losy nejvíce doptávali. I udělali dvanácte cedulek jednostejných, na třech napsali «jest», a devět nechali prázdných; potom svinuli každou, jako k pečetění, a vkladli do nádobky a dali mládenci i s nádobkau, aby bral po jedné a dával stojícím na ruku, od sebe vstaženau a nezavřenau. I zůstaly tři ceduli(42, b)le v nádobce zavité. I modlili se opět řkauce: «Pane Bože! jestližes z těch vyvolil k tomu auřadu, račiž je Duchem svým svatým v duchu jich posvětiti; pakli žádného z nich neráčíš míti, ukažiž to tak, aby se žádnému psaná cedule nedostala». Tu někteří praví o divu, že by se stal při tom. Když pak vstali starší, t. bratr Řehoř s jinými staršími, za stolem sedě, ke všemu zboru promluvil takto: «Teď sme se, bratří milí, svěřili pánu Bohu svému, aby on, jestliže jest svatá vůle jeho, z těchto mužů devíti některé vyvolil k auřadu a poselství na místě syna svého milého, pána Ježíše Krista: buď jednoho, buď dva, anebo (43, a) tři, aneb žádného; na všem že chceme rádi přestati podle vůle jeho svaté». I rozkázali jim, aby po jednom přistupovali k stolu a každý svau ceduli aby dal; a rozvrhnauce je, i nalezli, že tři napsané dostaly se třem:

jedna Matějovi Kunvaldskému,
druhá Tůmovi Přelaudskému,
třetí Eliášovi mlynáři.

Tedy všickni poklekše pánu Bohu poděkovali, a vstavše za posly od Krista pána poslané je přijímali, přiříkajíce jim poddannost, poslušenství. A tu hned složili písničku, kteráž se počíná: «Radujme se vždy společně, chválu etc». Toto pak vše o těch třech (43, b) mužích, na něž měl los spadnauti, ano i kdo by měl z nich za prvního býti, bylo jest bratru Řehořovi prvé některým dnem zjeveno, nežli se stalo; ale on toho nepronášel, až se i stalo, krom Matějovi, že on z těch tří první měl býti, pověděl.

KAPITOLA XI.

Starali se pak bratří ještě o to, jak by ty osoby, od Boha i od lidí vyvolené, byly potvrzeny. Protož zvolili k tomu za starší dva kněží: jednoho valdenského, a druhého římského. Valdenský, kterýž slaul Štěpán, za toho modlili se pánu Bohu, aby, líbí-li se jemu v potvrzení míti skrze toho valdenského, srdce jeho (44, a) k tomu nastrojil, tak aby to činil s dověrností; i dal jemu Pán Bůh. Druhého pak, římského, faráře žamberského, jménem kněze Michala, kterýž složil užívaní kněžství podle řádu papežského — ne kněžství složil, ale užívaní jeho k zlému — a požívání jeho podle řádu Jednoty přijal, jako i jiní kněží, kteříž k bratřím přistupovali, též činili; — proto pak toho k tomu zvolili, že jest byl kněz svěcení římského, aby tím ukázali, že, což při Římanech dobrého býti znají, toho nepotupují, ale očistíce požívají podobně, jako židé nádob chrámových, kteréž od Asyrských do Babylona přenesené a tam (44, b) poškvrněné byly, zase je, očistíce a posvětíce, v čistotě užívali. Neb sau vždy bratří vyznávali, že u Římanů sau troje věci, o čemž viz šíře v spisích bratrských (o církvi).

Toho Michala, sama druhého, vyslali sau ne do Vlach, jako někteří pravili, ale k biskupu nebo staršímu valdenskému, u nichžto biskupství a kněžství za jedno šlo, od nich aby na to potvrzen byl, aby jiných potvrzoval. A to proto učinili, aby i řádem lidským, pokadž by nejvýš bylo možné, nepohrdali; nebo slyšeti bylo, že by mezi nimi nějaký puvod byl, a že oni tehdáž nejbližší pravdy zdáli se býti. Tomu totiž biskupu staršímu nad val(45, a)denskými vše sprostně vypravili, co se a jak stalo. A on, oblíbeně je vyslyševše, na úmysl pověděný jich potvrdil, a ne, jako někteří praví, že by rutce na ně vzkládal a ku pokání je přijímal; ač nezapírám, aby ten valdenský potom, bázní jsa přinucen, jinak, nežli jest bylo, nemluvil. Potom ti dva vrátivše se potvrdili těch osob vyvolených skrze vzkládaní rukau podle řádu

první církve s modlitbami. Potom pak z příčin některých hodných Michal z požívání auřadu biskupského jest složen a tu prvotnost svau vzdal jest bratru Matějovi, aby on jí požíval; a sám, totiž Michal, poddanost podnikl; a potom z hodné příčiny ten kněz Michal i s auřadu kněžského od starších složen, ale zase potom jemu dopuštěno, aby kněžství svého požíval. Z těch pak valdenských kněží někteří poznavše, co jest u bratří, oblíbivši sobě to, i přistaupili k Jednotě bratrské, jako jeden z nich kněz starý a druhý též kněz, kterýž povolil byl i poddával se k nápravě, aby jemu ukázáno bylo; a v tom čase upálen v Vídni, viny takové žádné jemu, když jej měli odsuzovati, nedávajíce, než že nestál v poslušenství kostela římského; a to i na kazatedlnicích rozhlašovali. Totiž podtud buď o původu Jednoty bratrské i kněžství a řádu, jehož se v ní užívá, oznámeno, ano i pří(46, b)-hod mnohých krátce dotčeno. Co se pak potom dále dálo: jak Pán Bůh bratřím zrůst dával, jaká také pokušení na ně dopauštěl, jimiž je, jako syny své, švihal a cvičil, o tom nemíním psáti; neb mi se zdá, že jest lépe nyní mně mlčeti, nežli o věci té, kteráž širokého mluvení potřebuje, příliš krátce mluviti.

Toliko ještě, prvé než přestanu psáti, chtěl sem o příčinách oddělení bratrského a společnosti jejich i trvanlivosti v ní nětco dotknauti, sumovně to zbera z týchž spisů bratrských, jako i toto, což sem napřed psal; nebo jakož o původu, tak i o příčinách oddělení svého bratří v spisích svých podle toho, jakž kdy k čemu (46, b) příčina dána bývala, po kusích onde i onde píší.

KAPITOLA XII.

Proč bratří sobě řád vyzdvihli, k žádné jiné jednotě nepřistaupivši? Za toho času v krajinách našich jednoty nejhlavnější tyto byly: římská, česká, valdenská; táborská míjela a též i vilímovská mizela. Z těch tří k jedné bratří musili by byli při-

staupiti. Ale poněvadž z těch tří k žádné pro příčiny níže položené nesměli i již nauze jich vlastního spasení je pudila, což sau učinili, učiniti: měli-li sau pak neb mohli-li to v nuzné potřebě učiniti? O tom také níže se položí.

Proč nepřistaupili k Římanům?

Neb poznali z kázaní Rokycanova a jiných kněží i ze čtení zákona Páně, z knih Viglefových, mistra Matěje Pařížského, Husových etc., že papež z svau rotau není, než nevěstka svatojanská, Antikrist blaudící životem i smyslem a Kristu se protivící; životem že skutkové kněží i lidu sau odporni skutkům víry, neb kněží lidu z hříchu nevyvazovali, ani kázně nad nimi užívali; lid v hříších bez pokání stál, a oboji v tom neústupně jsauce, pro to předce za církev svatau se drželi. Smyslem také blaudili, že, což měli v Bohu skládati, složili v věcech stvořených, v svátostech, skutcích některých a v tom naději svau (47, b) složili, Boha k nim p(ři)vázavše. Též že zboží a panování světa sobě osobili, císaře a krále oblaupivše. Na hlavě Kristu dosti neměvše, ustavili sobě za hlavu člověka zlořečeného, povýšeného nade vše, což slove Bůh.

Proč k české straně nepřistaupili?

1) Pro bludy smysla i života, jež Rokycan a někteří jiní zjevovali a na ně křičeli, ač rozdílné v něčem od Římanů, však tak rovně škodlivé, jako Římané: jako smysl ten při svátosti, že v jedné každé částce jest celý živý Kristus; ovšem pak o přímluvě svatých, o víře, o skutcích; o čemž, chceš-li šíře vě(48, a)děti, v knize, kteráž «Pře Jana Augusty» slove, to vše nalezneš. Item, že kněz zlý jako dobrý, že vše jest jedno, z čehož potom pošlo to, aby na kněžích život jich, mnohotvárnými hříchy a mrzkostmi zkalený, byl snášín.

2) Že strana česká, potupujíci Římany, papeže s kardinály, s biskupy za Antikrista, však proto k nim o kněžství hleděli a je falešně vyp(ří)sahali slibujíce, že pod jednau služiti budau, to změňovali, slibu dosti nečinili, pročež od Římanů za odřezance držáni byli, ano i odsauzeni; nadto i kněžství je Římané (a zdá

se spravedlivě) odsuzovali, neb lidé co dali, lidé vzíti mohau. A poněvadž jsau je oni proto, že pří(48, b)sahu zrušili, kněžství toho, kteréž jim dali byli prvé, odsuzovali, s těžkemť je Čechům co zůstati mohlo. Jakož i mistru Rokycanovi někteří z nich psali, poněvadž papeže a tak všecku římskau církev haní a kurvau svatojanskau ji býti dovodí, aby jí vrátil to, což od ní vzal; «a tu se-prej-ukáže, co ty božího máš»; i byl by musil vrátiti arcibiskupství, kněžství, a tak by mu nebylo nic zůstalo, žádného auřadu církevního.

K obojí pak straně proto nepřistaupili, že oboje strana, sváry a různice mezi sebou měvše, jedni druhé na nejvyšší ohyzdivše a za kacíře potupiv(49, a)še, ano i krev z sebe vylévavše, v tom bez pokání zlostně a zapeklněně stáli, o čemž nech nětco krátce dotknu. Římská strana na Horách Kutnách, počítají, že více nežli tři tisíce lidí živých do dvau šacht vmetali, a to obecných lidí i kněží, kteréž byli pokaupili od těch, kteříž je jímali. Nemnoho jich sobě ukrutná a lítá zvěř vážila, neb je velmi draho kupovala: praví tak, že dávali za kněze pět kop a za lejka kopu. A biskup vratislavský kacířům kázal sypati prach puškový do aust a zapalovati. Co jest tu opět krve vylito, když Zigmund císař, král český a uherský, bratr krále Václava, dobýval Prahy, kdež mu mnoho pánův (49, b) moravských a ovšem lidu pobito! Potom opět, když císař Zigmund od Žižky vyhnán, římská církev sedum let vojska zbírala ze všech zemí a krajin; potom s vojsky vtrhli do Čech: jedno, a největší, jehož počet 25,000 lidu, to k Domažlicím, a jiné dvě od Slezka. Když pak potom to největší vojsko i s Julianem kardinálem, s hejtmanem svým, poraženo, jiná dvě utekla. Za tím papež poslal křižovníka do Čech i do Moravy na všecky podobojí spůsobau přijímající, a prvotně na krále Jiřího. Mezi tím pak mnozí příliš hanliví traktátové od obojí strany vydáváni byli, jedni druhé odsuzujíce, za kacíře i za Antikrista počí(50, a)tajíce. I kterakť sau pak měli k té některé straně přistaupiti, poněvadž jedna za Babylon potupena byla, a druhá za kacířskau odsauzena?

K táborským kněžím proč p(ři)staupiti a s nimi jedno býti se strachovali?

1) Pro zlost života; ač ve mnohém lepší kališné strany byli, však pod zámyslem zákona božího zjevně přestupovali zákon boží, že, sami neznajíce, čího sau ducha, snažni byli v hanění i v potupování jiných, jako pro ornáty a jiné cerimonie, na nichž spasení nezáleželo, ba také i zlých smyslův zákona Páně, při nichž se obávali, jichž znamení bylo skutkové jich nedobří.

2) Že se s kněžími českejmi spojili, a, s nimi (50, b) majíce smlauvu pro přísný královský rozkaz, aby se sjednotili a aby v ornátích slaužiti povolili, potom pak teprv zase, navrátivše se z sněmu toho, i dovozovali, že toho z srdce neučinili, ale z přinucení královskýho. Neb v ornátích slaužiti nechtěli; a protož kněží čeští proti nim krále postavili, aby je již spravedlivě, kteříž by koli tu smluvu a sjednání přestupovali, jinak trápili, až se i tak stalo. Nečinili příkladem Kristovým tiše a pokorně, ale moc světa k sobě připojili a s ní se v jedno tělo spletli; a protož i proti nepřátelům svým ne duchovním oděním, jako apoštolé se Pánem svým, ale tělesnau zbrojí, s děly, střel(51, a)bami se postavovali a jim odpírali, lidu ne k trpělivosti, ale k boji ponaukajíce; a již také hynuli sami, toliko posledkové jich nějací zůstali.

Proč k Valdenským nepřistaupili?

Proto, že pravdy ukrejvali a chovali se v pokrytství, požívajíce obyčejův i služebností těch, jež za svodné měli. Také, opauštějíce chudé, poklady z toho, což kdy jim lidé dali, shromažďovali, ješto mělo na chudé obracíno býti. Též s kněžími se římskými příznili a summau se[1]) vyvinuli z toho, v čemž předkové jich stáli (51, b), což se z správy jich, kterauž oni bratřím dávali o předcích, snadně porozuměti mohlo. Anobrž v tom se vůle boží spatřiti může, neb, jakž bratří počali se rozmáhati a růsti, lid ten hynul, až i zhynul.

A ke všem summau proto nepřistaupili, že při nich ducha

[1]) Рукопись имѣетъ ошибочно же.

Kristova, kteréhož apoštolé měli, neviděli, ale ducha světa tohoto, ješto apoštol dí: «Tak chod'te, jakž na nás příklad máte». Poněvadž tedy k žádné jednotě přistaupiti nesměli, i musili, nuznau potřebau k tomu přitištěni jsauce, oddělení i shromáždění učiniti a řád vyzdvihnauti. Ale že by snad někdo řekl: «by pak i nuzná potřeba byla, (52, a) neměli sau oni moci a práva toho učiniti», protož o tom se níže položí.

Důvodové toho, že v nuzné potřebě mohli i měli sobě bratří řád vyzdvihnauti.

Jakož v nauzi křest'an křest'ana pokřtiti může, tak také kněz kněze v nauzi posvětiti může, nebo, kdož co má, může to jinému dáti. A aby biskup sám, a ne kněz kněží světil, to jest od lidí nařízeno; neb první církev mezi knězem a biskupe(m) rozdílu neznala, ale toliko ty dva auřady, t. jáhenský, biskupský aneb kněžský měla. Nařízení pak lidské v nuzné potřebě může (52, b) býti pominuto. Nebo poněvadž zákonové boští v nuzné potřebě, a to potřebě těla, postupují, čehož na Davidovi příklad, kterejž posvátné chleby jedl, což i Pán Kristus připomíná: ovšem zákonové lidští potřebě nuzné, zvlášť pak potřebě duše, postaupiti mají, čehož i Magistr Sentenciarum dovodí, Kap. 2. Z čehož může řečeno bejti, že sau bratří dobře učinili, když v nuzné potřebě řád sobě vyzdvihli a kněží knězem potvrdili, ovšem, když ten kněz byl na to potvrzený, aby jiné řídil. Ale díš snad: «Jaká to nuzná potřeba, kteráž bratří k tomu vedla, aby řád sobě vyzdvihli?». I věziž, žeť (53, a) toto j(es)t, že kněží, pod kterejmiž byli, a ovšem i Římané, bludův svých nezůstávali, ale k nim jiné pudili, nechtíce jim slaužiti křtem, oddávaním etc, leč se odpřisáhnau toho, což za dobré poznali, a přiřknau tomu obcovati, což hříšné býti poznali. Bratří tedy, p(ro) Boha pravdy zapříti nechtíce a od kněží služeb nemajíce, i musilit' sau na něco pomysliti a o to, kde by služebnejch věcí mohli dojíti, se postarati. A byt' pak i kněží ti bludní etc. chtěli jim byli slaužiti, tehdy povinni sau byli oni té služby jejich, poněvadž sau ji za bludnau býti znali, neužívati; ovšem

pak, když jim slaužiti nechtěli (53 b). Ale díš snad: «I snad by jim byli Římané kněží světili?». Odpovídámt': Poněvadž sau Čechům světiti nechtěli, ovšem bratřím, kteříž za bludnější od nich držáni byli, byli by nesvětili; a byt' pak byli i chtěli, však nemožné bylo bratřím od nich je přijímati, leč křiví přísežníci a tak pokrytci chtěli by býti v tom, pročež se od jine[j]ch děli[li], sami se vydávajíce. Již o tom obojím položeno — o původu Jednoty i o příčinách oddělení od jinejch jednot. Maličko toho při konci dotknauti chci, jaká jest toho jistota, že sau bratrská předsevzetí všecka ne z nějakého duchu závrativého se stala (54, a), ale božího, a tak že Jednota tato z Boha jest.

KAPITOLA XIII.

Odkud dověrnost bejti má a jest, že původ Jednoty bratrské i kněžství, jehož se v ní užívá, z Boha jest? I z těchto věcí, dále položených.

1) Jedno, že sau se ujali o boží při a to sau předsevzali, což apoštoly skrze mnohé a mocné i divné skutky stvrzeno a vlastními jich životy zpečetěno jest, totiž tu víru jed[i]nau křest'anskau; nebo oni všickni rozumy a vtipy lidské, s učením apoštolským se nesrovnávající, ovšem odporné, opovrhše (54, b), samým zákonem se řídí a zpravují. Kdož tedy říci smí, aby z Boha nebylo, což boží pře hájí? Nebo poněvadž to, což věci Bohu nelibé boří, z Boha jest a svůj původ mívá: ovšem té věci, kteráž boží věci vzdělává, ne odjinud původ jest, než z Boha. Že sau pak bratří pře boží se chopili a pravdu měli a mají, o tom sám Rokycan mluvě svědectví dával, na čtení o lodičce káže, a pravil, i doktory k tomu přivodě, že se to mluví o obnovení církve. Nebo jakož tehdáž prý učedlníci, vidauce Pána, domnívali se nějakau p(ří)šerau bejti, neb bylo tma a

moře (55, a) se bouřilo: tak že v posledních dnech, když se bude p(ra)vda zjevovati, lidé ti, kteříž by se rádi Pánu Bohu líbili, budau se domnívati, že by blud byl, a budau proti tomu mluviti. Též na kázaní o sobě s jinejmi pravil: «My vše po vrchu chodíme, t. ustavení a porostliny ostříháme; než nahodíť se lid, jenž se gruntu dobéře a na základu pravém vzdělávati bude, etc.» A což nahoře položeno,— proč by Rokycan chtěl na Řehořovým místě po smrti býti, kdyby o tom nebyl držal, že na pravdě umírá, než žeť ho rozkoš od nich odtáhla? O čemž napřed šíře. A byť pak žádnejch důvodů nebylo (55, b), předce to pravé jest, že bratří pře boží a učení prvotní církve svaté se drží, což vše v biblí vypsáno jest prvé, nežli doktoři se zrodili, ovšem pak poněvadž se k tomu volají, aby jim svobodné slyšení dáno bylo, a tu že oni chtí při svau písmy svatejmi utvrditi a, blaudili-li by v čem, že chtí rádi písmy svatejmi napraveni bejti.

2) Že úmyslem upřímejm vše oddělení i shromáždění učinili i řád vyzdvihli, ne pro čest a slávu světa, jmění, zboží veliká, jako někteří kacíři obzvláštnost začali, ale pro své spasení, což důvodův nepotřebí. Neb, kdyby byli bratří Jednotu začali pro ty (56, a) věci, zdaliž by, když sau jich ty věci nepotkali, nebyli od svého předsevzetí pustili? Ale poněvadž je pro to samo mnohá a znamenitá pokušení potýkala, jako statku, cti i hrdla někteří z nich zbaveni, avšak oni se stále měli: musilť jest aumysl jejich a konec jich napřed pověděnej bejti. Neb když všecky časné věci, pro něž se vše opauštělo, kdo pak to může spůsobiti v srdci člověka, aby sobě všech časných, libých a lahodných věcí nic nevážil pro tu věc, kteréž nevidí, ani jí má, než sama víra toliko? Jistě, žádný jiný, než sám Bůh skrze Ducha svatého. A z takového (56, b) srdce cotť přichází, to ne člověku, ale Bohu se připisuje, tehdy i to oddělení a řádu vyzdvižení našich milých otcův.

3) Též že sau k tomu ne tak chvátavě a všetečně šli, ale pomalu, s mnohau vážností a snažnými a vraucími modlitbami. Neb jim na obě straně velmi auzko bylo. Jestliže se oddělí od

kněží pro to, což při nich zlého poznali, tedy v ruce lidské upadnau a v převeliká nebezpečenství, ano i to jim v mysli bylo, aby nětco tím proti Bohu neučinili, opustíce vrchnost duchovní; a na druhau stranu úzko jim bylo v tom, že sau se (57, a) báli, aby zlému, kteréž poznali, se nepřiaučastňovali a jemu neobcovali a tudy potom i pomsty boží nemusili spolu s jinými přijíti. Avšak tak dlauho ty věci rozjímavše i radu k tomu, aby sobě řád doma, od jiných se oddělíce, vyzdvihli, od kněží některých měvše, kteříž jim tvrdili, že tím proti Bohu nezhřeší, ačkoli vinnění i rozličných potupování etc. neujdau: potom předce hlasem božím k tomu puzeni jsauce, aby od zlého se oddělili, i učinili tak, více sobě — jako ona ctná Zuzana — pomstu boží nežli lidská protivenství váživše, že sau hlasu božího uposlechli a ra(57 b)ději svědomí svá čistá nežli pokoj a pohodlí těla sobě zvolili, jako lidé ti, kteříž rádi Pánu Bohu podle nejvyšší možnosti líbiti se chtěli. A při tom při všem dověrnosti jim přibejvalo, že to dílo ne jejich, ale boží jest; nebo poněvadž Kristus na farizee, na zákoníky toho, že z d'ábla jsau, tím dovodil, že — prej — slova božího neslyší a ovšem nezachovávají, tak oni spravedlivě sobě to brali, že, poněvadž sau slovo boží slyšeli a jeho skutečně i s nebezpečenstvím života svého ostříhali, že oni z Boha jsau etc. Ano i to Kristovo povědění k tomu přísluší, kdež Kristus Pán ve čtení svatého Jana 15. (58, a) kapitole: «Zůstanete-li — prej — ve mně, a slova má zůstanau-li v vás», to jest budete-li míti dobré svědomí a v něm se ostříhati, «začež koli poprosíte, stanet' se vám»; a opět: «Když se postavíte na modlitbě, vězte, že začkoli prositi budete, nebudete oslyšáni». Poněvadž tedy bratří na modlitbách svejch o to ku Pánu Bohu se utíkali, ta jest naděje jistá, žet' jest je Pán Bůh uslyšal a to, čehož ted' nyní požíváme, jim dal.

4) Že se ve všem připodobňovali k první církvi apoštolské, což snadně od toho, což písem svatých a věcí bratrských, o nichž napřed něco povědíno jest, opatříno bejti může, neb i spůsob původu Bratrské Jednoty i kněžství (58, b) jejího etc. i konec,

pro kterejž to činěno, podobnější beze všeho pochybování jest k první Kristově a apoštolské církvi nežli papežencům.

5) Že Pán Bůh Jednotu tuto a lid v ní, zvláště pak správce věrné, divně opatroval a opatruje i chová ne toliko věcmi duchovními, jako stálostí etc, ale i tělesnými tak, aby vždy do vůle jeho mohli na světě živi bejti proti nadálosti a chtění mnohejch lidí, kteříž ve dne i v noci o to jednali a podle své nejvyší možnosti usilovali, jak by je na zkázu přivedli, o čemž svrchu dosti povědíno.

6) Větší důvod pak a dověrnost z toho bejti má, že Bůh požehnání Jednotě dává a z(59, a)právcemi věrnejmi vždycky daruje a jednomyslným duchem poděluje, tak aby, vždy jsauce, jedni druhých nekazili, ale vzdělávali etc, aby tudy ne k zmaření dílo boží, ale k zrůstu přicházelo a Jednota jeho se rozšiřovala pro čest i pro chválu jména jeho svatého a pro spasení vyvolených božích, kteréž Bůh mezi nimi ráčí míti.

Ješto bez vláštního božího požehnání nemohla by nikoli státi, o čemž i onen maudrej muž Gamaliel pověděl, mluvě o apoštolech a lidu jich k mistrům a zákoníkům židovským: «Jestliže jest—prej—tato jednota z Boha, neodoláte jí; pakli z lidí, přijdeť na zmaření»; poněvadž pak Jed(59, b)nota bratrská předce stojí, ano se již i rozmáhá: jest znamení jisté, že jest z Boha, ač by tuto někdy někdo mohl říci, že i římská by tím se štemflovati nad jiné mohla, že již dávno stojí. A tu by krátce odpovědíno bejti mohlo, že ne na samé starosti a trvanlivosti všecko záleží, ale více na tom, při čemž se stojí: neb kdož při zlém stojí, tomu se to chváliti nemůže; ale kdož při pravdě stojí, tot' jest jiné. Bratří při pravdě jistě stojí, o čemž již napřed, a protož ten důvod předce stojí.

7) Také i toho nechť nezamlčím,—ne abych za obzvláštní veliký důvod kladl, neb by řídkým příjemnej byl, ale za případek k prvním,—že o Jednotě bratrské prvé lidé (60, a) maudří a bohabojní sau prorockým duchem předpovídali. Jako jeden člověk znamenitej a učenej, jmenovitě mistr Matěj Pařížský, králi Vá-

clavovi před některejmi lidmi rytířskými mluvil o těch věcech, kteréž se staly za mistra Jana Husi i Žižky, o císařovi Zigmundovi, kterak zase do země přijat bude a brzo umře, a o Albrechtovi, že měl kralovati a brzo umříti, i o synu jeho Vladislavovi prvním, a potom že povstane totiž král z Kumstátu, totiž král Jiří, a bude se mu šťasně díti, ale nedlauho; a za jeho času že povstane lid bez meče a ten prospívati a rozmáhati se bude, král že jemu se všemi protivníky jich (60, b) nic neučiní. «Ale ty— prej,—králi, toho nedočkáš ani já, než jest jeden z přistojících, kterejž těch věcí dočká» etc. A to jest bratřím povědíno od toho, kterejž tomu přítomen byl, kterejž také zvěděl o bratřích; řekl, že se to vše naplnilo, a oni že sau ten lid, o němž ten učený králi předpověděl, pravíce, že by to byl nějakej Palček. Však nesmím jistiti toho, on-li jest byl, čili kdo jinej; než o něm jest mi praveno. Jednomyslnost, jeden duch, jednodušnost a svazek dokonalosti.

Указатель собственныхъ именъ [1]).

Albrecht, král—44.
Ambrož, bratr—28.
Anglie—9; 10.
Arméni—29.
Augusta Jan, bratr—36.
Bernart (Клервальскій)—8.
Boleslav Mladá—24, 28.
Constanské concilium—7.
Čechové—10, 11, 37, 40.
Čechy—9, 29, 31, 37.
Dolanský Matěj, bratr—24.
Domažlice—31, 37.
Drahovec, mistr—11.
Duchek—31.
Eliáš, mlynář, bratr—19, 33.
Eneas Pius, papež—9.
Englické království см. Anglie.
Eugenius (III, nana)—8.
Eusebius Kesarenský—4.
Hájek—14.
Halář, bakalář, bratr—25.
z Hazmburských см. Zbeněk.
Hradec Indřichův—19.
Hradec Králové—14.
Hranický Šimon, bratr—19.
Hus, Jan—9, 10, 11, 36, 44.
Husinec—10.
Chelčice—19.
Chelčický, Petr—16, 17.
Jan, bratr—23, 24.
Jan, farář táborský, bratr—28.
Jakub, bratr—23.
Jakúbek, mistr—11.
Jednota bratrská—1, 2, 5, 6, 35, 40, 41, 42, 43.
Jeronym, mistr—11.
Jiří, král—14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 37, 44.
Indie—28.
Johanka, královna—27.
Jošt, biskup vratislavský—13, 22, 23, 37.
Kániš(e)—11.
Karel (IV), císář—12.
Klenovsky, Jan, bratr—28.
Klokoty, ves—14.
Koniaska, děvečka—24.
Koranda, Václav, mistr—11.
Korberc, farář boleslavský—28.
Korunka, bratr—25.
Kundrát, biskup—30.
z Kunštátu—44.
Kunvald, ves—19, 20, 26.
Kutná Hora—27, 37.
Ležka, Jan—28.
Lhota, ves—31.
Lipenský farář—19.
Litické zboží—19, 20.
Lupáč, Martin, farář—10, 21, 29, 30, 31.
Magister sentenciarum—39.
Matěj mladý z Kunvaldu, bratr—19, 32, 33, 35.
Matěj Pařížský—9, 11, 36, 43.
Michal, farář žamberský, bratr—20, 21, 24, 25, 28, 34, 35.
Milíč—8, 11.
Moldava—29.
Morava—26, 27, 31, 37.
Mostský hrad—24, 25.
Němci—29.
Palček—44.
Patriarcha (Янъ, еп. Литомышльскій, позднѣе — Оломуцкій)—10.

1) Кромѣ библейскихъ.

Pavel, bosák—22.
Pětikostelský, Jíra, bratr—19, 25.
Petrarcha, František—8.
Poděbrady—14, 23.
Praha: вообще — 10, 11, 14, 15, 23, 24, 28, 29, 37.
Hrad—9, 10.
Malá strana—9, 10, 13.
Nové Město—10.
Staré Město: вообще—10, 24.
Betlém—10.
Dlauhá střída—12.
Tejn—11, 13.
Přelaučský, Tůma, bratr—19, 33.
Příbram, mistr—11.
Prokop, bakalář—19, 28.
Rejn—29.
Řím—7, 8.
Římané—36, 39, 40.
Římská církev—2, 7, 12, 16.
Robertus Linkolnyenský—8.
Rokycan, Jan—10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 36, 37, 40, 41.
Rus—29.
Rusové—29.
Rychnov—31.
Řehož, bratr—14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 33, 41.
Řekové—29.
Slezsko—37.
Stříbro—31.
Sylvestr, papež—29.
Štěpán, biskup valdenský—29, 34.
Tábor—14, 28.
Táboři—11, 14, 20, 23, 30, 35, 38.
Trčka, pán—21.
Třebíč—27.
Tůma písař, bratr—28.
Václav (IV), král—10, 11, 14, 30, 43—44.
Václav Sv.—10.
Valadští kněží—29.
Valečovský, Vaněk, podkomoří—12.
Valdenští—29, 30, 34, 35, 38.
Viglef, Jan (doctor evangelicus)—9, 36.
Vit, farář hradecký—27.
Vit, veliký, bratr—19.
Vídeň—29, 35.
Viktorin, syn krale Jiřího—27.
Vilímovští—35.
Vladislav, král—14, 37, 44.
Vlachy—34.
Vyšehrad—10.
Zaječitský, pán—9.
Zbeněk, arcibiskup pražský—9, 10.
Zikmund, císař—14, 37, 44.
Žamberk—19.
Žižka—37, 44.

Замѣченныя опечатки.

Напечатано:	Слѣдуетъ читать:
стр. I, прим.: Трухларжа	Тругляржа
» 8, стрк. 3: Linkonylnský	Lynkolnyenský
» — » 17: Eregenium	Eugenium
» 10 » 15: Patriarcha	, Patriarcha
» 24 » 9: mostský	Mostský
» — » 19: Komaska	Koniaska
» 25 » 3: mostský	Mostský
» 26 » 2: zlé	z té